

ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΑΚΕΣ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Έκφραση-Έκθεση
Α΄ Λυκείου

Θεωρία & Ασκήσεις

ΑΘΗΝΑ 2010

Επιμέλεια: Τ.Ε., Φιλολόγος

ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΑΚΕΣ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣΈκφραση-Έκθεση
Α' ΛυκείουΠρολογικό Σημείωμα

Οι σημειώσεις αυτές επιχειρούν να δώσουν στο μαθητή της Α' Λυκείου ένα εγχειρίδιο το οποίο θα τον μυήσει στη διδακτική και εξεταστική αντίληψη του μαθήματος της Έκθεσης. Οι σημειώσεις περιέχουν κομμάτια θεωρίας, αποσπάσματα κειμένων και διαφορετικούς τύπους ασκήσεων, ώστε να μην απέχουν από τη φιλοσοφία και το περιεχόμενο του σχολικού βιβλίου και να ανταποκρίνονται στην ανάγκη του διδασκόμενου να καλύψει τη διδακτέα ύλη.

T.E., Φιλολόγος

Η ΔΟΜΗ ΤΗΣ ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΥ

Σε κάθε παράγραφο διακρίνουμε, συνήθως, τρία μέρη, τα οποία συγκροτούν τη δομή της παραγράφου. τα δομικά μέρη της παραγράφου είναι:

1. Η θεματική περίοδος.

Συνήθως, είναι η πρώτη περίοδος της παραγράφου. Μπορεί όμως να προηγείται μία μεταβατική περίοδος και σπάνια ένα μέρος των λεπτομερειών.

2. Τα σχόλια/οι λεπτομέρειες.

Αναπτύσσουν, εξηγούν τη θεματική περίοδο.

3. Η κατακλείδα.

Δεν υπάρχει πάντα. Εκφράζει ένα συμπέρασμα, ανακεφαλαιώνει

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ

ΣΧΟΛΙΑ- ΛΕΠΤΟΜΕΡΕΙΕΣ

ΚΑΤΑΚΛΕΙΔΑ

- Κάθε παράγραφος έχει συνήθως ένα θέμα, που κατά κανόνα το εντοπίζουμε στη θεματική περίοδο.
- Το θέμα της παραγράφου και ο πλαγιότιτλος της παραγράφου είναι έννοιες παραπλήσιες.
- Σε κάθε παράγραφο μπορούμε να εντοπίσουμε τις λέξεις- κλειδιά που δηλώνουν το θέμα και τις σημαντικές λεπτομέρειες.

Ενδεικτικό παράδειγμα:

Υπάρχουν, λέει, ο Γερμανός Σοπενχάουερ, τριών ειδών συγγραφείς: Πρώτα εκείνοι που γράφουν χωρίς να σκέφτονται. Αυτοί γράφουν «από μνήμης», από αναμνήσεις ή με δάνεια από ξένα βιβλία. Είναι οι πολυαριθμότεροι. Έπειτα αυτοί που σκέφτονται την ώρα που γράφουν- σκέφτονται, για να γράφουν. Και τούτοι είναι κάμποσοι. Τέλος, όσοι έχουν ήδη σκεφτεί, και είναι φυσικά σπάνιοι. Και σε τούτους όμως πρέπει να γίνει ακόμη μια διάκριση. Ανάμεσα στους λίγους συγγραφείς που πραγματικά, σοβαρά και από πριν σκέφτονται τα όσα γράφουν,

ελάχιστοι είναι εκείνοι που στοχάζονται τα ίδια τα πράγματα, οι άλλοι έχουν στο νου τους μόνο βιβλία, όσα δηλαδή έχουν ήδη ειπωθεί από άλλους. Δε μελετούν τα ίδια τα Ζητήματα, για να σχηματίσουν τη δική τους γνώμη, αλλά τα σκέφτονται διαμέσου τρίτων. Για να στοχαστούν έχουν ανάγκη να ερεθιστούν άμεσα και δυνατά από ξένες δεδομένες σκέψεις. Δεν υπάρχει επομένως πρωτοτυπία στο έργο τους- εξαρτώνται, επηρεάζονται από τους άλλους.

Ε. Π. Παπανούτσος, Συγγραφείς και ύφος

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

Τα δομικά μέρη της παραπάνω παραγράφου είναι: Θεματική περίοδος: «Υπάρχουν, ... συγγραφείς:», Λεπτομέρειες - σχόλια: «Πρώτα ... σκέψεις», Κατακλείδα: «Δεν μπορεί... άλλους».

Ασκήσεις

1. Να εντοπιστούν τα δομικά μέρη των παρακάτω παραγράφων.

α. Ο διάλογος όμως, για να μην είναι μόνο επίφαση ή παρωδία, απαιτεί ορισμένες κοινές παραδοχές: πίστη στον ορθό λόγο, στη λογική επιχειρηματολογία δηλαδή, που ακολουθώντας μια έγκυρη συλλογιστική διαδικασία αποδεικνύει την αλήθεια ή τεκμηριώνει την ορθότητα μιας άποψης. Προϋποθέτει αποδοχή του άλλου και σεβασμό στη γνώμη του άλλου, θεμελιώνεται πάνω στην ελευθερία, που παρέχει τη δυνατότητα στον καθένα να εκφράζει την άποψη του χωρίς το φόβο του ελέγχου. Αυτό σημαίνει ταυτόχρονα πίστη στην πολυφωνία και στην αναγκαιότητα της αντιπαράθεσης, γιατί μέσα από αυτή την πολυφωνία και την αντιπαράθεση γίνεται πληρέστερη (πολυμερέστερη) ενημέρωση, ενισχύεται η κριτική στάση, βρίσκεται η ορθότερη λύση στο πρόβλημα, αφού οι ιδέες το φωτίζουν από όλες τελικά τις πτυχές και δίνουν τη δυνατότητα για ποικίλους συσχετισμούς - συνδυασμούς.

Κ. Μπαλάσκας, Κοινωνική Θεώρηση της Παιδείας.

β. Το μεγαλύτερο όμως πρόβλημα για την πορεία των δικαιωμάτων του ανθρώπου αποτελεί σήμερα η αμφισβήτηση τους από μη δυτικούς πολιτισμούς. Τα δικαιώματα του ανθρώπου βρίσκονται αντιμέτωπα με την υποψία ότι αποτελούν δυτικό ιδεολόγημα, έκφραση της δυτικής ατομικιστικής εκδοχής και εμπειρίας της ελευθερίας. Διατυπώνεται η άποψη ότι η Δύση προσπαθεί να επιβάλει στο μη δυτικό κόσμο τις αξίες της με τη μορφή των δικαιωμάτων του ανθρώπου, ότι θέλει να εξαγάγει τα ιδανικά της όπως τα βιομηχανικά της προϊόντα. Με την πρόταση της Δύσης, να θεωρούνται τα δικαιώματα του ανθρώπου «μέτρο του πολιτικού ανθρωπισμού», εκφράζεται ο δυτικός πολιτικός και πολιτισμικός ιμπεριαλισμός.

Κώστας Δεληκωνσταντής, Τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, εκδ. Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη.

γ. Υπάρχει, όμως ένα σημαντικό πρόβλημα που γίνεται όλο και πιο σοβαρό: πρόκειται για τις φοβερές δυσκολίες που οι γυναίκες αντιμετωπίζουν στο να συνδυάσουν το επάγγελμά τους με τα καθήκοντά τους ως μητέρες. Δεν έχει να κάνει με κάποια διάκριση, αλλά με το γεγονός ότι είναι φυσικός νόμος οι γυναίκες να τεκνοποιούν. Θεωρητικά, μπορούμε να λύσουμε το πρόβλημα εμπιστευόμενοι τη φύλαξη των παιδιών σε μπρέμπι σίτερ και σε νηπιαγωγείο ή να αναθέσουμε την ανατροφή τους όχι στις μητέρες τους αλλά σε άλλα άτομα. Σήμερα όμως όλοι συμφωνούν ότι δεν είναι η καλύτερη λύση για τα παιδιά. Πρόκειται, λοιπόν, για πρόβλημα που το συναισθηματικό και κοινωνικό του κόστος θα επωμιστούν οι επόμενες γενιές.

Έρικ Χομπσμπάουμ,

Στους ορίζοντες του 21^{ου} αιώνα μετά την εποχή των άκρων,

Θεμέλιο 2000.

δ. Η γλώσσα που χρησιμοποιούν οι διαφημιστές δείχνει ότι αντιλαμβάνονται τους ανθρώπους ως στόχους, πάνω στους οποίους επιθυμούν να έχουν κάποιον αντίκτυπο, παρά ως ανθρώπινα όντα. Στις διαφημίσεις μιλούν κολακευτικά και χρησιμοποιούν καλοπιάσματα, όταν όμως μιλάνε μεταξύ τους (π.χ. σε συντεχνιακά ή επαγγελματικά εξειδικευμένα περιοδικά) τα λόγια αποκαλύπτουν εχθρότητα και επιθετικότητα: το μάρκετινγκ αποκαλείται «όπλο», η διαφήμιση «νικάει στο μέτωπο των πωλήσεων», οι δεξιότητες του διαφημιστή είναι αυτές της «άοπλης μάχης» και οι καταναλωτές είναι «δυνάμεις αντίστασης στις πωλήσεις».

Gillian Duer «Η διαφήμιση ως επικοινωνία»

ε. Επί της πολιτικής αλλά και της σημασιολογικής και λεξιλογικής ακόμη ουσίας, μαζί με τη λέξη διάλογος καταποντίστηκε και η έννοια του διαλέγεσθαι των πολιτικών αρχηγών, έτσι όπως οργανώθηκε κατά τα ξένα πρότυπα. Αντί να γίνει μια ελεύθερη, φυσική, αβίαστη, ανθρώπινη, πολιτική συζήτηση ανά δύο (όχι μόνο με δύο) ή και με περισσότερους από δύο κάθε φορά ή και με όλους μαζί, οργανώθηκε μια δεσμευμένη, τεχνητή εν πολλοίς, βεβιασμένη, αφύσικη πολιτική συνύπαρξη μεμονωμένων απαντήσεων και έτσι τελικά ο διάλογος ευτελίστηκε σε μονόλογο, σε παράλληλους μονολόγους. Δηλαδή ο τύπος και η ντιμπεϊτολογία έφαγαν την ουσία, τον αληθινό, φυσικό και αποκαλυπτικό διάλογο, που όλοι οι αρχηγοί φάνηκε ότι μπορούσαν να διεξαγάγουν με δημιουργικό τρόπο, τέτοιοι που θα ικανοποιούσε τους ακροατές και θα τους βοηθούσε στην κατανόηση των προβλημάτων και σε σωστές εκτιμήσεις. Χάθηκε δηλαδή μια σημαντική για τη δημοκρατία ευκαιρία γνήσιου και ουσιαστικού πολιτικού διαλόγου στο βωμό μιας τεχνοκρατικής επίπλαστης προσπάθειας να κερδηθούν εντυπώσεις για ψηφοθηρικούς

σκοπούς. Έλειψαν το επιχείρημα και το αντεπιχείρημα, η ολοκληρωμένη διατύπωση σκέψεων, και κυριάρχησε αναγκαστικά (από τους όρους της συζήτησης) ο χασματικός, αποσπασματικός και έντονα συνθηματοποιημένος λόγος.

στ. Λάθη που οφείλονται πράγματι στην άγνοια της γλώσσας και δε γίνονται ποτέ από ομιλητές/τριες οποιασδήποτε ηλικίας, εξισώνονται σιωπηλά με «λάθη» που ισχύουν από καταβολής γλωσσών, καθώς κινητοποιούνται από την ανθρώπινη φύση και την ίδια τη γλωσσική γνώση. Η «αναλογία», η «απλολογία», η «επανενίσχυση» βρίσκονται συνήθως πίσω τους. Το «καλύτερος» π.χ. από μια άλλη άποψη, που με ενδιαφέρει ιδιαίτερα, για να μην πω με συγκινεί, ως γλωσσολόγο, μαρτυρεί γνώση της γλώσσας: ο «αναδιπλασιασμός» της παραγωγικής κατάληξης του συγκριτικού βαθμού επιστρατεύεται από το νεαρό ομιλητή για να διπλασιάσει την ένταση του χαρακτηρισμού, γιατί ο τυπικός τρόπος, «καλύτερος», αποδεικνύεται για την περίπτωση «λίγος», και χρειάζεται ενίσχυση.

Γιάννης Βελούδης, από το διαδίκτυο.

ζ. Όταν μιλάμε για «πνευματική ηγεσία» νομίζω ότι είναι απαραίτητος κάποιος διαχωρισμός. Υπάρχει η «εξ επαγγέλματος», ας την πούμε, πνευματική ηγεσία, που αποτελείται από αξιωματούχους της εκκλησίας, κορυφαίους επιστήμονες, καθηγητές, συγγραφείς, ποιητές, καλλιτέχνες κτλ. Παράλληλα, όμως, έχουμε σήμερα και μια άλλη ηγεσία, που τη δημιούργησαν οι νέες μορφές έκφρασης και επικοινωνίας, όπως είναι ο κινηματογράφος, η τηλεόραση, το θέατρο, ο μουσικός δίσκος κτλ. Η πρώτη επιτελεί έργο μάλλον ρουτίνας, ασκεί περιορισμένη ή προδιαγεγραμμένη επίδραση και αναδειχεται με μεθοδολογία σοβαρή και παραδοσιακή. Η δεύτερη, όμως, που θα μπορούσαμε να την ονομάσουμε «περιστασιακή», έχει απεριόριστες και απρόβλεπτες επιδράσεις, είναι δυναμική και άμεση, επηρεάζει αποφασιστικά τις ιδέες, τα αισθήματα, τα γούστα και τις αισθητικές αντιλήψεις, αλλά καταξιώνεται και καθιερώνεται με τις νομοτέλειες του καταναλωτικού χαρακτήρα της σύγχρονης κοινωνικής ζωής.

Σ. Πανταζής, περιοδικό Επίκαιρα.

2. Να συμπληρώσετε στις παρακάτω παραγράφους τις θεματικές προτάσεις ή κατακλείδες που απουσιάζουν.

α.

Αυτό συμβαίνει διότι του παρέχει τη δυνατότητα μιας πιο προσωπικής, ιδιωτικής επικοινωνίας, χωρίς τα άλλα πρόσωπα του οικογενειακού του περιβάλλοντος να γίνονται αποδέκτες της. Κάτι τέτοιο πραγματοποιείται κυρίως με την αποστολή και τη λήψη γραπτών μηνυμάτων και εικόνων

οποιαδήποτε στιγμή. Ταυτόχρονα, ο νέος έρχεται πιο κοντά στους συνομηλίκους του, με τους οποίους μοιράζεται τους ίδιους κώδικες επικοινωνίας, στοιχείο ταύτισής του με την παρέας. Έτσι, το κινητό τηλέφωνο γίνεται στοιχείο της νεανικής κουλτούρας, μέσο επαφής με τους φίλους και αυτονόμησης από την οικογένεια.

β. Το ζητούμενο για ένα νέο που έχει σπουδάσει επί χρόνια δεν είναι να βρει μια οποιαδήποτε εργασία, ξένη προς τις σπουδές του, απλώς για να εξασφαλίζει τα προς το ζην. Αυτό που παρέχει εσωτερική ικανοποίηση και πληρότητα είναι να ασκήσει ένα επάγγελμα σχετικό με τις σπουδές του. Έτσι, θα έχει τη δυνατότητα να ασχοληθεί με κάτι που πραγματικά αγαπά και γεμίζει τη ζωή του και να προσφέρει στην κοινωνία μέσα από αυτό, νιώθοντας δημιουργικός και χρήσιμος. Σε αντίθετη περίπτωση, αισθάνεται ότι τα χρόνια που δαπάνησε για τις σπουδές του και οι προσωπικές θυσίες στις οποίες υποβλήθηκε, πήγαν χαμένα, νιώθει απογοητευμένος από την πολιτεία και ο ίδιος προσωπικά αποτυχημένος.....

γ.

Πιο συγκεκριμένα, ένα σύγχρονο εκπαιδευτικό σύστημα μιας ευρωπαϊκής χώρας στοχεύει αφενός να παρέχεται στους νέους μιας γενική παιδεία υψηλού επιπέδου και αφετέρου να τους δίνεται η δυνατότητα αποτελεσματικής επιστημονικής εξειδίκευσης, με επαρκή ευελιξία, ούτως ώστε να μπορούν να παρακολουθούν τις ραγδαίες αλλαγές στις απαιτήσεις της αγοράς εργασίας που σημειώνονται διεθνώς.

δ. Σε ένα σύγχρονο εξελισσόμενο εκπαιδευτικό σύστημα καθοριστικός παράγοντας είναι η αξιολόγηση · μια αξιολόγηση πολυεπίπεδη, αντικειμενική και έγκυρη, που περιλαμβάνει όλους τους συντελεστές του εκπαιδευτικού έργου. Το σύστημα αξιολόγησης ενεργοποιεί τις διαθέσιμες εκπαιδευτικές δυνάμεις, ανατροφοδοτεί τη μάθηση και τελικά εναρμονίζει την εκπαίδευση με τις ανάγκες της εποχής. Είναι το προαπαιτούμενο αλλά και το ζητούμενο για τις όποιες αλλαγές ή μεταρρυθμίσεις. Μέσα από αυτήν μπορεί κανείς να διαβλέψει και τη γενικότερη εκπαιδευτική πολιτική μιας χώρας.....

3. Να γράψετε από μια παράγραφο (περίπου 100 λέξεων) που το περιεχόμενό της θα ανταποκρίνεται στην κατακλείδα ή θεματική πρόταση που σας δίνεται.

Α. Κατακλείδα : Τα ποιοτικά τηλεοπτικά προγράμματα, λοιπόν, συμβάλλουν αποφασιστικά στη διαμόρφωση του ενεργού πολίτη.

Β. Θεματική περίοδος: Τα Μ. Μ.Ε. επηρεάζουν αποφασιστικά αλλά και εκφράζουν, σε μεγάλο βαθμό, την κοινή γνώμη.

Η ΣΥΝΟΧΗ ΤΗΣ ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΥ

Με τον όρο «συνοχή» εννοούμε τη μορφική σύνδεση (εσωτερική) μεταξύ των προτάσεων ή των παραγράφων.

Πραγματοποιείται με λέξεις ή φράσεις που ενώνουν (διαρθρώνουν) μικρότερα ή μεγαλύτερα τμήματα του λόγου: **προτάσεις, περιόδους, παραγράφους, ενότητες.**

ΝΟΗΜΑΤΙΚΗ ΣΧΕΣΗ	ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΕΣ ΛΕΞΕΙΣ/ΦΡΑΣΕΙΣ
1. Αντίθεση - Εναντίωση	αλλά, όμως, ωστόσο, από την άλλη πλευρά, απεναντίας, εντούτοις, μολονότι, παρόλα αυτά, αντίθετα ...
2. Χρονική σχέση/σειρά	αρχικά, στην αρχή, προηγουμένως, στη συνέχεια, παλαιότερα...
3. Όρος, προϋπόθεση	αν, εκτός αν, σε περίπτωση που.....
4. Επεξήγηση - Διευκρίνιση	με άλλα λόγια, δηλαδή, για παράδειγμα, λόγου χάρη, για να γίνω πιο σαφής...
5. Έμφαση - Επιτονισμός	είναι αξιοσημείωτο, θα ήθελα να τονίσω, προπάντων, κατεξοχήν, πράγματι, αξίζει να σημειωθεί, το σημαντικότερο ...
6. Συμπέρασμα	άρα, λοιπόν, έτσι, κατά συνέπεια, επομένως, συμπερασματικά, για να συνοψίσουμε, επιλογικά ...
7. Προσθήκη - Παράταση	συμπληρωματικά, επιπρόσθετα, εκτός από αυτό, παράλληλα, επίσης, επιπλέον, μια δεύτερη αιτία, το επόμενο επιχείρημα ...
8. Αίτιο - Αποτέλεσμα	επειδή, διότι, γι' αυτό το λόγο, εξαιτίας, κατά συνέπεια, ως επακόλουθο όλων αυτών...
9. Γενίκευση	γενικά, ευρύτερα

Η συνοχή επίσης επιτυγχάνεται και με τους εξής τρόπους:

- με αντωνυμίες (δεικτικές, αναφορικές).
- με επιρρήματα (π.χ. τοπικά, χρονικά, τροπικά).
- με επανάληψη μιας σημαντικής λέξης ή φράσης.

- με τη χρήση μιας συνώνυμης λέξης ή φράσης.
- με τη χρήση μιας υπερώνυμης¹ λέξης ή φράσης.

Άλλοι τρόποι συνοχής που δε σχετίζονται με λέξεις είναι: α) η διατήρηση ενός ενιαίου ύφους και β) η οργάνωση του λόγου στον άξονα του χρόνου.

Ενδεικτικό παράδειγμα :

Έτσι, η σημασία που προσδίδει η Ευρώπη στην αειφόρο ανάπτυξη και στην υγεία των πολιτών της, την ωθεί στην επιβολή αυστηρών μέτρων σε πολλούς τομείς. Συγχρόνως, αναλαμβάνει πρωτοβουλίες και παίζει πρωταγωνιστικό ρόλο στα μεγάλα οικολογικά ζητήματα του πλανήτη μας, όπως είναι, για παράδειγμα, η υπογραφή του πρωτοκόλλου του Κιότο για τη μεταβολή του κλίματος, η Συνθήκη για τη βιοποικιλότητα, η Σύμβαση για τα χημικά όπλα κ.ά.

Σ. Χατζηγάκης, από τον ημερήσιο Τύπο.

Έτσι: εκφράζει συμπέρασμα, Συγχρόνως: εκφράζει χρονική σχέση/σειρά, Για παράδειγμα: εκφράζει επεξήγηση/διευκρίνιση.

Ασκήσεις

1. Να εντοπίσετε τις διαρθρωτικές λέξεις των ακόλουθων παραγράφων και να αναφέρετε τη νοηματική σχέση που εκφράζει καθεμιά από αυτές.

α. Πίσω από τέτοιες τοποθετήσεις κρύβεται μεταξύ άλλων, μια παρανόηση της ιδέας των δικαιωμάτων του ανθρώπου. Γιατί α) η υιοθέτηση της εκ μέρους άλλων πολιτισμών δεν οδηγεί νομοτελειακά αυτούς τους πολιτισμούς σε αλλοτρίωση και απώλεια ταυτότητας, και β) επειδή τα δικαιώματα του ανθρώπου δεν είναι αυτονόητο μέρος του δυτικού πολιτισμού, αλλά σηματοδοτούν τις βαθιές κρίσεις του και θα έπρεπε λογικά να αποτελούν «σύμμαχο» και όχι «απειλή» για τους μη δυτικούς λαούς. Πάντως, αν αναλογισθεί κανείς ότι τα δικαιώματα του ανθρώπου ήταν και ακόμη είναι στη Δύση αντικείμενο έντονων αντιπαραθέσεων, τότε δεν πρέπει να απορεί για το γεγονός ότι αυτά και στους άλλους πολιτισμούς προκαλούν αντιδράσεις. Ίσως αυτό να είναι μια αναγκαία φάση στην πορεία αντικειμενικότερης προσέγγισης τους. Το γεγονός, ωστόσο, ότι και εκείνοι που απορρίπτουν τα δικαιώματα του ανθρώπου ως δυτική ιδεολογία, τα επικαλούνται, για να στηρίζουν διάφορα αιτήματα τους, αποδεικνύει ότι αυτά αποτελούν «κληρονομιά ολόκληρης της ανθρωπότητας».

Κώστας Δεληκωνσταντής, Τα δικαιώματα του ανθρώπου

¹ Πρόκειται για μια λέξη ή φράση, η σημασία της οποίας είναι ευρύτερη από τη σημασία άλλων λέξεων ή φράσεων, π.χ. η λέξη ανθός είναι υπερώνυμη των λέξεων τριαντάφυλλο, γαρύφαλλο.

β. . Αυτή η πολιτική φάνηκε ξεκάθαρα, κατ' αρχάς, στον αγροτικό τομέα, όπου οσάκις μεγάλες αγροτοδιατροφικές επιχειρήσεις έφυγαν από το στόχο της προστασίας του ανθρώπου και του περιβάλλοντος (π.χ. η νόσος των τρελών αγελάδων, η σπογγώδης εγκεφαλοπάθεια στα βοοειδή κ.ά.), η Ευρωπαϊκή Ένωση εφάρμοσε σκληρές πολιτικές λύσεις με υψηλότερες δαπάνες. Η Ευρώπη πήρε μέτρα και για τη βιομηχανία και για τη χρήση χημικών ουσιών, παρόλο που η ίδια είναι η μεγαλύτερη παραγωγός χημικών προϊόντων. Έτσι λοιπόν καθορίστηκαν έλεγχοι προληπτικοί, και όχι κατασταλτικοί. Με βάση συνεπώς τη λογική αυτή - δηλαδή της πρόληψης και της διαφύλαξης των πολιτών της από ορισμένες σοβαρές απειλές, η Ε.Ε. διαμόρφωσε τη στάση της απέναντι στα μεταλλαγμένα τρόφιμα, στα χημικά προϊόντα, αλλά και στα ηλεκτρονικά αντικείμενα που περιέχουν ουσίες, όπως ο υδράργυρος, ο μόλυβδος ή άλλα βαριά μέταλλα. Η ανθρωπότητα, πάντως, έχει σήμερα ανάγκη την επικράτηση μιας «βιώσιμης» αντίληψης, που να επιβάλει στον κόσμο μια υψηλότερη ηθική ιδέα. Η «βιώσιμη» ανάπτυξη λοιπόν, είναι σήμερα η μεγάλη κατάκτηση του 21ου αιώνα και προσλαμβάνει μάλιστα και έναν «ηθικό» χαρακτήρα. Αυτό σημαίνει πως κάθε λειτουργία αύξησης του πλούτου θα πρέπει να συνδυάζεται και με το σεβασμό απέναντι στον άνθρωπο και στο περιβάλλον.

Σωτήρης Χατζηγάκης, από τον ημερήσιο Τύπο

2. Να συμπληρώσετε τα κενά των ακόλουθων παραγράφων με τις διαρθρωτικές λέξεις που δίνονται.

A. Διαρθρωτικές λέξεις: **παράλληλα, αν, τέλος, όμως, διότι**

Επισημαίνω ότι τα φαινόμενα αυτά στην Ελλάδα δεν μπορούν να συγκριθούν με αντίστοιχα σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες όπου υπάρχει έξαρση αυτών. Εδώ είναι χαμηλής έντασης, το πρόβλημα είναι πιο πρόσφατο, καθώς ο Έλληνας ιστορικά έχει μια οικουμενικότητα και αποδέχεται το διαφορετικό. Είναι βέβαιο,, ότι τα φαινόμενα αυτά θα ενταθούν στο μέλλον,..... Δεν υπάρξει αντιμετώπιση σε συνδυασμό με μέτρα μεταναστευτικής πολιτικής με προοπτική, ενώ Απαιτείται η τήρηση σχολαστικά όλων των δικονομικών κανόνων που εγγυώνται τις συνθήκες δίκαιας δίκης για τους αλλοδαπούς, όταν παραπέμπονται για κάποιο αδίκημα. Χρειάζεται,....., το επίσημο εκπαιδευτικό πρόγραμμα να υιοθετήσει τη διαπολιτισμική αγωγή.

Δημήτρης Γαρουφάς, από τον ημερήσιο Τύπο.

B. Διαρθρωτικές λέξεις: **γιατί, άρα, πράγματι, δηλαδή, όμως, αφού**

Ο όρος πολιτική γελοιογραφία παραπέμπει στην πολιτική σάτιρα,..... στην άσκηση κριτικής για τα ζητήματα της δημόσιας ζωής με οξύ και πολλές φορές καυστικό ύφος. Μέσα από την άσκηση κριτικής και το σαρκαστικό χιούμορ, η πολιτική γελοιογραφία στρέφει τη σκέψη πίσω από τα επιφαινόμενα και υπερασπίζεται, περιπαικτικά αλλά ευκρινώς, το κοινό περί δικαίου αίσθημα. Και....., αυτό κάνει η γελοιογραφία. Έχει, δε, μια μοναδική δύναμη επιβολής,.....

συνδυάζει ένα μεγάλο πλεονέκτημα και ένα ισχυρό άλλοθι: το πλεονέκτημα της εικόνας και το άλλοθι του γέλιου.

Η γελοιογραφία είναι ένας παραμορφωτικός καθρέπτης. Μέσα, , από τις παραμορφώσεις και τις υπερβολές αναδεικνύονται, άμεσα ή έμμεσα, μία από τις περισσότερες πλευρές της αλήθειας. Δεν είναι λίγες οι περιπτώσεις στις οποίες η διακωμώδηση μιας πολιτικής προσωπικότητας ενέχει ταυτόχρονα κολακεία και αποδοχή. Και αυτό,..... η ανάδειξη, ακόμα και ο υπερτονισμός, των ελαττωμάτων ή των αδυναμιών κάποιου πολιτικού τον κάνουν στα μάτια των συμπολιτών συμπαθή, καθώς τον θεωρούν πιο ευάλωτο, πιο οικείο σε αυτούς.

Μαρία Καρρά, από τον ημερήσιο Τύπο.

3. Πώς πραγματοποιείται η συνοχή μεταξύ των παραγράφων;

A. Το Φεβρουάριο του 2005 θα τεθεί σε εφαρμογή το Πρωτόκολλο του Κιότο για τον περιορισμό της ατμοσφαιρικής μόλυνσης, παρά το επιτυγχάνεται με γεγονός ότι οι ΗΠΑ δεν το έχουν υπογράψει και μόλις τον περασμένο Νοέμβριο το αποδέχτηκε τελικά η Ρωσία. Χώρες, όπως η Κίνα και η Ινδία, αν και ανερχόμενοι κολοσσοί της διεθνούς οικονομίας και με σημαντική κατανάλωση πετρελαίου, έχουν εξαιρεθεί με το σκεπτικό ότι είναι ακόμη αναπτυσσόμενες. Όσο και να το επιθυμούμε, δεν πιστεύω ότι η πολιτική των ισχυρών χωρών του κόσμου για την προστασία του περιβάλλοντος θα αλλάξει, όπως ούτε και η πολιτική των εργοστασιακών μονάδων, οι οποίες θα επακολουθούν να ρυπαίνουν παρά τους όποιους περιορισμούς.

Αυτό όμως που θα μπορούσε να αλλάξει είναι η νοοτροπία και η πρακτική πολλών πολιτών. Το περιβάλλον είναι ένα αγαθό που δεν μπορούμε να το αναθέσουμε αποκλειστικά στους επαγγελματίες πολιτικούς, γιατί κάθε μεταβολή του είναι δύσκολα αναστρέψιμη. Δεν νομίζω ότι υπάρχει άνθρωπος που θα δήλωνε ότι δε νοιάζεται για το περιβάλλον, που δε θα ξιφουλκούσε ρητορικά για τη διάσωση του ή δε θα εκδήλωνε την ανησυχία του για τη διάσωση του πλανήτη. Αυτή όμως η ανησυχία δε μεταφράζεται σε καθημερινή πράξη με την αποχή, έστω και για μία ημέρα την εβδομάδα, από τη χρήση του αυτοκινήτου, του υπολογιστή ή των βολικών αλλά ρυπογόνων συνηθειών που εξασφαλίζει η τεχνολογία.

B. Πολλά είναι τα αγαθά του πνεύματος, πολλοί οι δρόμοι που οδηγούν προς αυτά, πολλοί οι τρόποι της παιδείας. Όσα αγαθά, τόσες και μορφές παιδείας. Παιδεύεται ο άνθρωπος και για τη θεωρία και για την πράξη. Παιδεύεται στον πρακτικό λόγο για να γίνει ηθική προσωπικότητα, για να γίνει αυτόγνωμος πολίτης, με κοινωνική συνείδηση παιδεύεται στο θεωρητικό λόγο για να γίνει εργάτης μιας ειδικής επιστήμης ή της καθολικής επιστήμης, της φιλοσοφίας. Παιδεύεται στον αισθητικό λόγο για να φθάσει στη νόηση και στην πλαστουργία του ωραίου.

Όλες αυτές οι μορφές παιδείας πρέπει να βρίσκονται σε μια από βαθιά προσδιορισμένη συνοχή, σε μια αυστηρή ισορροπία αναμεταξύ τους. Γι' αυτό θα ήταν σωστότερο να τις πραγματευόμαστε, ως ένα σημείο τουλάχιστον, όλες μαζί. Αλλά, είτε γιατί μερικών μορφών η έρευνα θα μας τραβούσε πολύ μακριά, είτε για άλλες πάλι μορφές είναι κατ' ανάγκην μελετήματα ευθετέρων

καιρών, θα περιορισθούμε σήμερα σε μια μορφή της παιδείας, που ήταν ανέκαθεν στη νέα Ελλάδα παραμελημένη, ή μάλλον αγνοημένη και που χωρίς αυτήν αύριο δε θα μπορέσουμε να αναπτύξουμε σύμμετρα και αρμονικά την πολύπλευρη ψυχή του λαού μας, προπαντός των πολλών, που σ' αυτών πρώτα - πρώτα την εξύψωση θα αποβλέπει η αυριανή συγχρονισμένη κοινωνική πολιτεία.

Κ. Τσάτσος, Πριν το ξεκίνημα

ΤΡΟΠΟΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΗΣ ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΥ

Η θεματική περίοδος μιας παραγράφου μπορεί να αναπτύσσεται με:

- ◆ Παραδείγματα
- ◆ Σύγκριση- αντίθεση
- ◆ Αναλογία
- ◆ Ορισμό
- ◆ Διαίρεση
- ◆ Αιτιολόγηση
- ◆ Αίτιο- αποτέλεσμα
- ◆ Συνδυασμό μεθόδων

Παραδείγματα

Η θεματική περίοδος διευκρινίζεται με παραδείγματα που λαμβάνονται από την καθημερινή ζωή, την προσωπική εμπειρία, τη φαντασία, την ιστορία. Συνήθως επιβεβαιώνουν το περιεχόμενο ενός επιχειρήματος.

Τα επαγγελματίες στα οποία μπορεί να εφαρμοστεί η τηλεργασία είναι πολλά. Στις τράπεζες εξυπηρετούνται με το σύστημα on - line οι εμπορικές συναλλαγές· αποφεύγεται έτσι η χρονοβόρα αναμονή και διευκολύνονται οι οικονομικές δοσοληψίες. Επίσης, οι προγραμματιστές, οι γραφίστες, οι λογιστές και οι αναλυτές στατιστικών δεδομένων οργανώνουν τις δραστηριότητες τους με ευχέρεια, ανεξάρτητα από τις γεωγραφικές αποστάσεις και ανταποκρίνονται με επιτυχία στο σύγχρονο ανταγωνιστικό πνεύμα. Με την τηλεργασία, λοιπόν, δημιουργούνται νέα δεδομένα στο σύγχρονο απαιτητικό εργασιακό χώρο. (Από τις πανελλήνιες εξετάσεις Β' Λυκείου 2001).

Σύγκριση- αντίθεση

Επισημαίνουμε τις ομοιότητες ή τις διαφορές ανάμεσα σε δύο πρόσωπα, φαινόμενα, ιδέες, θεσμούς, που μας υποδεικνύει η θεματική περίοδος, στην οποία εντοπίζουμε και τα δύο συγκρινόμενα μέλη. Στις λεπτομέρειες παρουσιάζονται συνήθως οι διαφορές που υπάρχουν ανάμεσα στα δύο συγκρινόμενα μέλη.

Συνεπώς, εντοπίζουμε:

- Τα μέρη που συγκρίνονται
- Τις μεταξύ τους διαφορές
- Λέξεις ή φράσεις που δηλώνουν αντίθεση

Οι τρόποι με τους οποίους μπορούν να παρουσιάζονται οι διαφορές ανάμεσα στα δύο συγκρινόμενα μέλη είναι:

A. Παρουσιάζονται τα χαρακτηριστικά του πρώτου συγκρινόμενου μέρους και μετά, κατά αντιπαράθεση, όλα τα χαρακτηριστικά του δεύτερου μέρους.

Π.χ.

Γνωστή είναι η «ειδοποιός» διαφορά ανάμεσα στην παλιά τοξικομανία και την τωρινή. Άλλοτε η χρήση ναρκωτικών ενδημούσε στον «υπόκοσμο», ήταν το «βίτσιο», η «πολυτέλεια», δηλαδή το καταφύγιο των απόκληρων, των παρανόμων και μάλιστα μιας κάποιας ηλικίας. Σήμερα θερίζει και στον και τον «καλό» κόσμο. Αποτελεί την «ανώτερη μορφή» και το υποκατάστατο του «ροκ» ή της «αμφισβήτησης». Ό, τι άλλοτε ήταν στίγμα και διασυρμός, έγινε τώρα δείγμα τόλμης και συρμός. (Μάριος Πλωρίτης, Η επιδημία των ναρκωτικών και οι επικαρπωτές της. Κ.Ν. Λ. Γ' Λυκείου).

B. Αντιπαράκειται ένα προς ένα τα χαρακτηριστικά των δύο μερών που συγκρίνονται.

Π.χ.

Το γνήσιο αθλητικό ιδεώδες ενισχύει την άμιλλα και την ισότιμη συμμετοχή στους αγώνες, αντίθετα ο πρωταθλητισμός σήμερα συχνά προωθεί τον ανταγωνισμό και την ιδιοτέλεια. Επίσης, το πρώτο βασίζεται στο μέτρο και στην πίστη αποκλειστικά στις δυνάμεις του ανθρώπου, ενώ ο δεύτερος στην υπερβολή και την επιβολή και άλλων δυνάμεων πέραν των καθαρά αθλητικών, όπως των μερολόγημων οικονομικών συμφερόντων.

Αναλογία

Πρόκειται για μια εκτεταμένη παρομοίωση ή μεταφορά. Στις λεπτομέρειες εντοπίζουμε δύο μέρη ανάμεσα στα οποία επισημαίνονται αναλογίες, ομοιότητες.

Π.χ.

Η πολιτική διαφθορά επιδρά διαλυτικά σε μια κοινωνία, όπως και μια ασθένεια στον οργανισμό του ανθρώπου. Σε συνθήκες πολιτικής διαφθοράς, αποδυναμώνονται οι εσωτερικές αντιστάσεις του πολίτη, αλλοτριώνεται η συνείδηση του και οδηγείται σε αντικοινωνική συμπεριφορά, με αποτέλεσμα τη διάλυση του κοινωνικού ιστού. Και ο ανθρώπινος οργανισμός εξαιτίας μιας ασθένειας, επιβαρύνεται, καταβάλλεται με συνέπεια ακόμη και τη βιολογική του φθορά.

Ορισμό

Δίνεται ο ορισμός μιας έννοιας.

Εντοπίζουμε:

- **Την οριστέα έννοια:** η έννοια που ορίζεται
- **Το γένος:** η ευρύτερη έννοια στην οποία εντάσσεται η οριστέα έννοια.
- **Την ειδοποιό διαφορά:** το χαρακτηριστικό γνώρισμα που διακρίνει την οριστέα έννοια από τις άλλες έννοιες του ίδιου γένους.

Ο ορισμός μπορεί να είναι:

- **Συνοπτικός** (παρουσιάζεται συνοπτικά η έννοια) ή **εκτεταμένος** (εκτενής παρουσίαση σε μία ή περισσότερες παραγράφους)
- **Αναλυτικός** (αναφέρονται τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα της έννοιας) ή **συνθετικός/γενετικός** (περιγράφεται μια διαδικασία)

Π.χ.

- ✓ «Γλώσσα είναι κωδικός σημείων ορισμένης μορφής (γλωσσικής), με τα οποία επιτυγχάνεται η επικοινωνία μεταξύ των μελών μιας γλωσσικής κοινότητας».

Οριστέα έννοια: η γλώσσα

Γένος: κώδικας σημείων ορισμένης μορφής

Ειδοποιός διαφορά: με τα οποία ... γλωσσικής κοινότητας Ο ορισμός είναι συνοπτικός και αναλυτικός.

- ✓ Η οικογένεια είναι κοινωνική ομάδα, αναπόσπαστα δεμένη με τον κοινωνικό βίο των ανθρώπων. Αποτελείται από δύο ετερόφυλα άτομο - μη συγγενείς εξ αίματος - τα οποία έχουν ενωθεί με τα δεσμά του γάμου και έχουν συναποδεχθεί ότι θ' αντιμετωπίσουν από κοινού τα προβλήματα. Αντικειμενικός σκοπός της οικογένειας είναι η τεκνοποίηση και η διαπαιδαγώγηση των νέων ανθρώπων. Από αυτήν τη λειτουργία η οικογένεια καθίσταται καίριος θεσμός, αφού μέσω αυτής διαιώνίζεται η κοινωνία βιολογικά, ηθικά και πολιτιστικά.

Οριστέα έννοια: η οικογένεια

Γένος: κοινωνική ομάδα

Ειδιοποιός διαφορά: «αναπόσπαστα δεμένη με τον κοινωνικό βίο των ανθρώπων... αφού μέσω αυτής διαιώνίζεται η κοινωνία βιολογικά, ηθικά και πολιτιστικά». Ο ορισμός είναι εκτεταμένος και αναλυτικός.

- ✓ Παλίρροια ονομάζεται το φαινόμενο της περιοδικής ανύψωσης και πτώσης στη στάθμη του νερού μιας λίμνης ή των θαλασσών.

Οριστέα έννοια: η παλίρροια

Γένος: φαινόμενο

Ειδιοποιός διαφορά: «της περιοδικής ανύψωσης και πτώσης στη στάθμη του νερού μιας λίμνης ή των θαλασσών». Ο ορισμός είναι συνοπτικός και γενετικός.

- ✓ Αλλοτρίωση σημαίνει αποξένωση του ατόμου από ένα «αντικείμενο». Αυτό το αντικείμενο μπορεί να είναι και ο ίδιος ο εαυτός του. Κατά τη μαρξιστική αντίληψη, ο άνθρωπος αποξενώνεται από την εργασία του και τα προϊόντα της, λόγω των παραγωγικών σχέσεων που υπάρχουν στον καπιταλισμό, δηλαδή το γεγονός ότι τα μέσα παραγωγής ανήκουν σε άλλον και όχι σ' αυτόν που παράγει το έργο. Αυτό κατ' επέκταση οδηγεί στην αποξένωση του ανθρώπου από τη φύση αλλά και από τον ίδιο του τον εαυτό. (Αθ. Κ. Κιτσάκης, Μορφές αλλοτρίωσης).

Διαίρεση

Μια έννοια διαιρείται σε μορφές, είδη, τομείς.

Εντοπίζουμε:

- Τη διαιρετέα έννοια: η έννοια που διαιρείται. Το όλο.
- Τη διαιρετική βάση: το κριτήριο της διαίρεσης, το κριτήριο, δηλαδή, με το οποίο διαιρείται το όλο σε μέρη.
- Το πηλίκο ή τα μέλη της διαίρεσης: οι έννοιες που προκύπτουν ως επιμέρους μορφές της διαιρετέας, του όλου.

Η σωστή διαίρεση πληροί τις παρακάτω προϋποθέσεις:

- **Τέλεια:** περιλαμβάνει όλα τα μέλη (μέρη, μορφές, τομείς, είδη) της έννοιας που διαιρείται
- **Συνεχής:** τα μέλη παρουσιάζονται στη σωστή σειρά, χωρίς άλματα.
- **Ενιαία διαιρητική βάση:** δεν αλλάζει το κριτήριο με το οποίο διαιρείται η έννοια, το όλο.

Π.χ.

Η δημοσιογραφία, με βάση το περιεχόμενο της, μπορεί να διακριθεί σε ειδησεογραφική και ερμηνευτική. Η πρώτη ασχολείται ειδικά με την αναγραφή ειδήσεων, δηλαδή ανακοινώνει τα γεγονότα που ενδιαφέρουν τον άνθρωπο και επηρεάζουν τη ζωή του. Η δεύτερη, ως άρθρο, σχόλιο, χρονογράφημα, γελοιογραφία, ερμηνεύει και σχολιάζει τα γεγονότα και τις ειδήσεις.

Αιτιολόγηση

Η θεματική περίοδος μας προκαλεί να ρωτήσουμε «γιατί;» στις λεπτομέρειες της παραγράφου εξηγείται αυτό το «γιατί».

Στη θεματική περίοδο ο συγγραφέας διατυπώνει μια θέση, την οποία αιτιολογεί στις λεπτομέρειες της παραγράφου.

Η αιτιολογία στην παράγραφο ή σε ένα ευρύτερο κείμενο επιτυγχάνεται με:

- Συλλογισμούς
- Τεκμήρια (παραδείγματα, αλήθειες, γεγονότα, αυθεντίες, στατιστικά στοιχεία κ.ά.)
- Επίκληση στην αυθεντία

Η αιτιολογία εκφέρεται με:

- Αιτιολογικές προτάσεις
- Άλλα εκφραστικά μέσα, όπως υποθετικούς λόγους
- Ευρύτερο κείμενο στο οποίο εμπεριέχεται η αιτιολόγηση της θέσης

Παράγραφος

Ευρύτερο κείμενο (έκθεση)

Θεματική πρόταση: παρουσίαση θέσης

Πρόλογος: : παρουσίαση θέσης

Λεπτομέρειες: στήριξη της θέσης με επιχειρήματα

Κύριο μέρος: στήριξη της θέσης με επιχειρήματα

Πρόταση κατακλείδα: διατύπωση Επίλογος : διατύπωση συμπεράσματος
 συμπεράσματος

→ Το πρόβλημα της πείνας δεν έγκειται τόσο στην παραγωγή, όσο στη διανομή των αγαθών. Σήμερα η διατροφή είναι ανεξάρτητη από την τοπική παραγωγή τροφίμων. Μερικοί από τους καλύτερα τρεφόμενους λαούς στον κόσμο έχουν την τύχη να ζουν σε χώρες όπου δε χρειάζεται να παράγουν οι ίδιοι την τροφή τους. Άλλοι λαοί πεινούν, αν και ζουν σε καταπράσινα εδάφη με συχνές βροχοπτώσεις. Ο κύριος λόγος γι' αυτή τη διαφορά είναι η πολιτική. Για περισσότερες χώρες διαθέτουν την πολιτική βούληση να εξασφαλίσουν στο λαό τους αξιοπρεπή διατροφή, άλλες όμως όχι.

National Geographic

Η παράγραφος αναπτύσσεται με αιτιολόγηση, διότι η θεματική περίοδος «Το πρόβλημα... των αγαθών» μας προκαλεί να ρωτήσουμε «γιατί το πρόβλημα δεν έγκειται τόσο στην παραγωγή, όσο στη διανομή των αγαθών;». Στη συνέχεια, στο τμήμα των λεπτομερειών της παραγράφου, εξηγείται το γιατί, αιτιολογείται, δηλαδή η θέση του συγγραφέα που διατυπώνεται στη θεματική περίοδο.

Παραδείγματα

A. Από τη σκοπιά πάλι της γενικής πρόληψης, της συγκράτησης τρίτων από την τέλεση εγκλημάτων με τον παραδειγματισμό, η αποτελεσματικότητα της θανατικής ποινής έχει αποδειχθεί και στατιστικά ανύπαρκτη. Και αυτό συμβαίνει, γιατί ο δράστης που τελεί τα βαριά εγκλήματα για τα οποία προβλέπεται η θανατική ποινή, είτε τα διαπράττει με μεγάλη ψυχρότητα, «επαγγελματικά» - και τότε εκείνο που σταθμίζει είναι οι πρακτικές πιθανότητες διαφυγής του και όχι το είδος της ποινής που προβλέπεται από για την πράξη του- , είτε τέλος είναι πρόσωπο τόσο καθυστερημένο πνευματικά, ώστε να μην είναι σε θέση να σταθμίσει σοβαρά τις συνέπειες της πράξης του. Αντίθετα, η ύπαρξη της θανατικής ποινής και η εκτέλεση της, που με όποιο τρόπο κι αν γίνεται, συνιστά μια από τις πιο βάρβαρες εκδηλώσεις της ανθρώπινης κοινωνίας, έχει διαπιστωθεί ότι όχι μόνο δεν ενισχύει το γενικό πνεύμα σεβασμού προς την ανθρώπινη ζωή, αλλά απεναντίας το υποσκάπτει. Γιατί καλλιεργεί στην κοινή γνώμη, με το εντυπωσιακό παράδειγμα της πολιτείας, μια νοοτροπία που σχετικοποιεί την ηθική αξία της ανθρώπινης ζωής.

Κώστας Δεληκωνσταντής, Καθημερινή

B. Η οικουμενική αξίωση των δικαιωμάτων του ανθρώπου όχι μόνον δεν συνιστά απειλή κατά της πολιτισμικής ιδιαιτερότητας και της παραδοσιακής ταυτότητας των λαών, αλλά αντιθέτως διασφαλίζει την ποικιλία πολιτισμικής έκφρασης στο πλαίσιο της πολυπολιτισμικής ενιαίας ανθρωπότητας και την ειρηνική συνύπαρξη και ανοιχτοσύνη των διαφορετικών πολιτισμών. Είναι αλέθιο να πιστεύουμε ότι τα δικαιώματα του ανθρώπου στρέφονται πρωτίστως κατά της παράδοσης και να τα ταυτίζουμε με ένα επιφανειακό προοδευτισμό. Τα δικαιώματα του

ανθρώπου δεν απορρίπτουν την παράδοση καθεαυτή, αλλά τις ετερονομίες και τις αλλοτριώσεις που τυχόν συνεπάγεται. Με ακόμη μεγαλύτερη έμφαση στρέφονται κατά των απειλητικών για την ανθρώπινη αξιοπρέπεια τάσεων του σύγχρονου πολιτισμού. Πάντως, τα δικαιώματα του ανθρώπου στην ορθή ερμηνεία τους είναι το αντίθετο του πολιτικού ιμπεριαλισμού.

Γ.Α. Μαγκκάκης

Αίτιο- αποτέλεσμα

Στη θεματική περίοδο αναφέρεται η **αιτία**, ενώ στις λεπτομέρειες παρουσιάζονται τα **αποτελέσματα**, **οι συνέπειες** ενός αιτίου ή **οι αιτίες που οδηγούν σε ένα αποτέλεσμα**.

Π.χ.

Ο παραπλανητικός χαρακτήρας της διαφήμισης επιδρά αρνητικά στη διαμόρφωση της συνείδησης του ατόμου. Με τις τεχνικές της πετυχαίνει τον εθισμό των μαζών, εκτός από την αποδοχή και υπακοή σε διαφημιστικά μηνύματα, στην αποδοχή μηνυμάτων πολιτικού και ιδεολογικού περιεχομένου. Έτσι, οι πολίτες απογυμνώνονται έντεχνα από το αναφαίρετο δικαίωμα και καθήκον τους να αποφασίζουν για την τύχη τους.

Συνδυασμό μεθόδων

Π.χ.

Η αντιμετώπιση των προβλημάτων είναι ένα συλλογικό έργο, που επιβάλλεται να γίνεται σε τοπική, εθνική και διεθνή κλίμακα· και εδώ έγκειται η δυσκολία. Διότι ο χάρτης του πλανήτη αποκαλύπτει μια τεράστια ποικιλία κρατών και εθνοτήτων, ένα ευρύτατο φάσμα πολιτικών συστημάτων, βιοτικού επιπέδου και βαθμού παιδείας. Το περιβάλλον της Γης αλλού θίγεται από ισχυρά συμφέροντα, κάποιες φορές από γνήσια ανάγκη και κάποτε από άγνοια ή αναισθησία. Ενώ δε τα βιομηχανικά κράτη χρεώνονται από βουλιμία ενεργειακή και διεκδικούν τη μερίδα του λέοντα σε κάθε μορφή ρύπανση, τα λεγόμενα «υπό ανάπτυξη» κράτη σύρονται ή επιθυμούν την ίδια ταυτότητα προόδου.

Εφαρμογές

Να εντοπίσετε τον τρόπο ανάπτυξης των παρακάτω παραγράφων.

1. Δεν ξεχνάμε, βέβαια, πως και σε καθεστώτα που επιζεί η τυπική δημοκρατία ανθούν οι αυθαίρετες διώξεις, οι φυλακίσεις, ακόμη και τα βασανιστήρια. Οι εκθέσεις της «Διεθνούς Αρνηστίας» απαριθμούν 125 χώρες -και όχι όλες δικτατορικές- όπου καταπατώνται τα ανθρώπινα

δικαιώματα! Αλλά στις δημοκρατίες ο έλεγχος των παραβιάσεων είναι πολύ πιο εύκολος, τόσο από μέσα, όσο και από έξω. Και το σημαντικότερο: στις δημοκρατίες (έστω και στις τυπικές) στις δικτατορίες συνιστούν ομαλότατο τμήμα του συστήματος. Η δημοκρατία τραυματίζεται βαρίστα από τέτοιες παραβιάσεις, ενώ τα αυταρχικά καθεστώτα δεν μπορούν να επιζήσουν χωρίς αυτές.

Μάριος Πλωρίτης, από τον ημερήσιο Τύπο.

2. Πρέπει να διαχωρίζουμε την παράδοση απ' το κατεστημένο. Η παράδοση αναφέρεται σε πολιτιστικές αξίες του παρελθόντος που επιβιώνουν μέχρι σήμερα και διαμορφώνουν τα διακριτικά πολιτιστικά γνωρίσματα των εθνών. Δεν περιορίζεται σε κάποιο χώρο της ζωής. Αγκαλιάζει όλες τις εκδηλώσεις της, όπως άλλωστε και ο πολιτισμός. Υπάρχει η εθνική παράδοση, η θρησκευτική, η γλωσσική, η πνευματική (ήθη, έθιμα, δημοτικά τραγούδια, παροιμίες, μύθοι, μουσική), η λαϊκή αρχιτεκτονική, η οικοτεχνία, η ενδυματολογία και τόσος άλλοι κλάδοι που αποτελούν την κληρονομιά ενός λαού. Το κατεστημένο εννοείται κυρίως ως πολιτικός όρος και εκφράζει τις κοινωνικές δομές που υπάρχουν, τις δυνάμεις που σκόπιμα τις συντηρούν και τις διαιωνίζουν, αλλά παράλληλα και μια ιδεολογία που χωρίς ψυχικό μεγαλείο και ανθρωπιά αντιστέκεται πεισματικά σε κάθε εξέλιξη και πρόοδο.

3. Όσα είναι τα ανθρώπινα προβλήματα, τόσες είναι και οι ελευθερίες. Ας τις κατατάξουμε σε γενικές κατηγορίες: ελευθερία από το φυσικό περιβάλλον, από το χρόνο και το χώρο, ελευθερία από το κοινωνικό περιβάλλον, από την πολιτεία και την Εκκλησία και τους νόμους τους, καθώς και από την κοινωνία και τους εθιμοτυπικούς της κανόνες. Ελευθερία από το σώμα μας, τις αρρώστιες και τις σωματικές αδυναμίες της ύλης, με την οποία είμαστε πλασμένοι. Τέλος ελευθερία από τον ίδιο τον εαυτό μας, από τις επιθυμίες και τις απωθήσεις, από το φόβο του θανάτου.

Κ. Τσάτσος

4. Αυτά σημαίνουν ότι, βαθμιαία, ολόκληρος ο πλανήτης γίνεται ένας ενιαίος χώρος. Ό, τι κάνει κάθε άνθρωπος, όπου γης, μπορεί να επηρεάσει τη ζωή και το μέλλον των άλλων ανθρώπων στον υπόλοιπο πλανήτη. Λ.χ. η άφρων ληστρική εκμετάλλευση των δασών της Ινδονησίας και του Αμαζονίου στη Βραζιλία προκαλεί τεράστιες και ανεξέλεγκτες πυρκαγιές, που επηρεάζουν τις κλιματολογικές συνθήκες σ' ολόκληρη τη γη. Ή το ύψος των επιτοκίων στις ΗΠΑ ή τη Γερμανία έχει άμεσο αντίκτυπο στις υπόλοιπες οικονομίες, όπου γης, και συνεπώς και στην Ελλάδα, όπως άλλωστε η άνοδος ή η υποχώρηση των τιμών του πετρελαίου, από το οποίο είναι πλήρης η ενεργειακή εξάρτηση της Ελλάδας. Όπως η κρίση στο χρηματιστήριο του Χονγκ-Κονγκ προκάλεσε αναστάτωση σ' όλο τον κόσμο και στο Χρηματιστήριο Αθηνών, έτσι προκαλεί ρίγη στην κυβέρνηση η άνοδος των επιτοκίων.

Περιοδικό Οικονομικός Ταχυδρόμος.

5. Το να προσπαθεί κανείς να προβλέψει τις μελλοντικές χρήσεις της Πληροφοριακής Αγοράς είναι το ίδιο μάταιο με το να είχε ονειρευτεί ο Αλεξάντερ Γκράχαμ Μπελ ότι η εφεύρεση του θα οδηγούσε στους αυτόματους τηλεφωνητές, στους αριθμούς από 090, στο τηλεφωνικό σεξ στα φάξ και στα κινητά τηλέφωνα αυτοκινήτου (τότε δεν υπήρχε τέτοιο πράγμα που να λέγεται «αυτοκίνητο»)! Τώρα, μας συνέβαινε τότε, μπορούμε να πούμε με κάποια σιγουριά ότι οι νέες τεχνολογίες θα επηρεάσουν σε βάθος κάθε γωνιά μας προσωπικής κι επαγγελματικής μας ζωής. Αυτό που δυσκολευόμαστε να διακρίνουμε είναι το πόσο πιθανό είναι να συμβεί κάτι τέτοιο.

Μιχάλης Δερτούζος, από τον ημερήσιο Τύπο.

6. Είναι αυτονόητο δηλαδή πως, όταν μεγαλώσουν οι ανάγκες κι οι ευκαιρίες επικοινωνίας, θ' αυξηθούν ακόμη περισσότερο και οι πιθανότητες για μια αλλοίωση της ιδιαίτερης φυσιογνωμίας της γλώσσας μας. Όταν, δε, λέω αλλοίωση, εννοώ την αλόγιστη, άκριτη, αβασάνιστη κι αθρόα εισροή λέξεων και τύπων μέσα στη γλώσσα μας, που συσσωρευόμενοι συνιστούν ό, τι έχω αλλού αποκαλέσει ρύπανση της γλώσσας μας. Ας συλλογιστούμε πως, χωρίς να υπάρχει ακόμη τόσο έντονη, στενή επαφή και υποχρέωση παράλληλης γνώσεως και χρήσεως των ξένων γλωσσών, η ελληνική κατακλύζεται ήδη από τη σωρεία των μπίζνεσμαν και μπάρμαν και σπάρτσημαν και κάμεραμαν και μπούμαν κ.τ.ό., που δημιουργούν συχνά την εντύπωση ανάμικτης γλώσσας. Ας θυμηθούμε ακόμη τον καταϊγισμό που υφίσταται ήδη πάλι η γλώσσα μας, στο χώρο των ονομασιών, από γενικές γλωσσικές μιμήσεις του τύπου πλυντηρέξ, αφρολέξ κ.τ.ό., που με φρίκη φέρνει στο νου μας την τραγική προφητεία του Σεφέρη πως, αν συνεχιστεί η κακοποίηση της γλώσσας μας, θα φτάσουμε μια μέρα να λεγόμαστε... Ελληνέξ. Κι όλα αυτά, επαναλαμβάνω, σε μια περίοδο που η επίδραση των ξένων γλωσσών είναι σχετικά, από πλευράς χρήσεως, περιορισμένη.

Γ. Μπαμπινιώτης, από τον ημερήσιο Τύπο.

7. Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Ένωση, η τηλεργασία μπορεί να οριστεί ως η μορφή εργασίας που εκτελείται από ένα άτομο κυρίως ή σε ένα σημαντικό μέρος της, σε τοποθεσίες εκτός του παραδοσιακού εργασιακού χώρου, για έναν εργοδότη ή πελάτη, και η οποία περιλαμβάνει τη χρήση των τηλεπικοινωνιών και προηγμένων τεχνολογιών πληροφόρησης ως ένα ουσιαστικό και κεντρικό χαρακτηριστικό της εργασίας. Οι δύο βασικοί τρόποι τηλεργασίας είναι είτε κάποιος να είναι υπάλληλος σε έναν εργοδότη είτε ελεύθερος επαγγελματίας. Στην πρώτη περίπτωση, ο εργαζόμενος είναι μόνιμο συνδεδεμένος με το δίκτυο των εργοδοτών, η εργασιακή του ζωή είναι πολύ περισσότερο ελεγχόμενη μέσω της τεχνολογίας και έχει πολύ λιγότερη ευελιξία ως προς τον τρόπο που θα οργανώσει τον εργάσιμο χρόνο του. Στη δεύτερη περίπτωση, ο εργαζόμενος είναι πολύ περισσότερο ελεύθερος να καθορίσει τον ρυθμό εργασίας του εκτελώντας την εργασία του

στον προσωπικό του υπολογιστή και συνδεδεμένος μόνο, όταν είναι απαραίτητο, με το δίκτυο της επιχείρησης, το οποίο μπορεί να εφαρμοστεί σε πολλά επαγγέλματα.

8. Κάθε οργανωμένο σύνολο, όπως, ας πούμε, ένα εργοστάσιο ή ένα γραφείο, διοικείται από κάποιον ο οποίος έχει την τελική ευθύνη τον τρόπο που ενεργούν τα μέλη του και είναι, τελικά, ο υπόλογος για το έργο που παράγεται. Ωστόσο, θα μπορούσαν να επισημανθούν οργανωμένα σύνολα όπου τα μέλη τους προβαίνουν ποικίλες συντονισμένες ενέργειες χωρίς να υπάρχει κανένας ρυθμιστής. Παραδείγματος χάριν, τα μέλη μιας αποικίας μυρμηγκιών κατασκευάζουν στις φωλιές τους στοές, εφόδους και άλλα μηχανικά έργα, ή τα μέλη ενός σμήνους αποδημητικών πουλιών διατρέχουν τεράστιες αποστάσεις πετώντας σε διάφορα ύψη, σταματώντας εδώ κι εκεί, χωρίς, τόσο στη μια όσο και στην άλλη περίπτωση τα κατευθύνει στις ενέργειες τους κανένας αρχηγός. Απλώς, το κάθε μυρμήγκι στην αποικία και το κάθε μέλος του σμήνους των αποδημητικών πουλιών δρα βλέποντας τι κάνει το διπλανό του. Με ανάλογο τρόπο θα μπορούσαμε να εκλάβουμε το κάθε ανθρώπινο ον σαν έναν οργανισμό που αποτελείται από χιλιάδες κύτταρα που συγκροτούνται σε σύνολα, τα οποία συμπεριφέρονται το καθένα τους κοιτώντας πώς ενεργεί το διπλανό τους. Εν τωσάτη περίπτωση, δεν χρειάζεται να καταφεύγουμε στην υπόθεση του εαυτού μας ως υπεύθυνου για ό, τι κάνουμε.

Θεοδόσης Πελεgrίνης, από τον ημερήσιο τύπο.

Η ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ ΚΑΙ Η ΠΕΙΘΩ// Η ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ ΚΑΙ ΤΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑ

Η δύναμη και η ικανότητα να στηρίζουμε αποτελεσματικά την άποψή μας, να κάνουμε τον αναγνώστη ή τον ακροατή μας να συμφωνήσει με αυτήν και να την αποδεχτεί.

ΤΡΟΠΟΙ ΠΕΙΘΟΥΣ

Α΄	Β΄	Γ΄
Επίκληση στη <u>λογική</u>	Επίκληση στο <u>συναίσθημα</u>	Επίκληση στο <u>ήθος του πομπού, του δέκτη, στην αυθεντία, στο ήθος του αντιπάλου</u>
Επιστρατεύουμε ως μέσα τα <u>επιχειρήματα και τα τεκμήρια</u>	Καταφεύγουμε σε διάφορες τεχνικές για να επηρεάσουμε το δέκτη, όπως: <u>περιγραφή, αφήγηση, χιούμορ, ειρωνεία</u>	Μεταχειριζόμαστε ποικίλα μέσα για να παρουσιαστούμε ως αξιόπιστοι

1. Επιχείρημα

Κάθε λογικός συλλογισμός ή σειρά συλλογισμών, που παρουσιάζεται για τη στήριξη ή την ανατροπή μιας θέσεως και καταλήγει σε αιτιολογημένο συμπέρασμα. Είναι λογικές προτάσεις σε κλιμακωτή σειρά για την απόδειξη μιας θέσης, μία σειρά λογικών προτάσεων/ κρίσεων με την εξής δομή:

Μία η περισσότερες προτάσεις, **οι προκείμενες**, λειτουργούν ως βάση για την αποδοχή μιας άλλης πρότασης η οποία ακολουθεί λογικά τις προκείμενες, **το συμπέρασμα**.

Παράδειγμα:

Προκείμενες

Τα φάρμακα που έχουν επικίνδυνες παρενέργειες πρέπει να αποσύρονται από την κυκλοφορία. Το φάρμακο Χ αποδείχτηκε ότι έχει επικίνδυνες παρενέργειες.

Συμπέρασμα

Άρα το φάρμακο Χ να αποσυρθεί από την κυκλοφορία.

2. Συλλογισμός

Συλλογισμός : Η διαδικασία ή η μέθοδος με την οποία ο νους καταστρώνει ένα επιχείρημα .

ΕΙΔΗ ΣΥΛΛΟΓΙΣΜΩΝ → ανάλογα με την πορεία του νου

→ ανάλογα με το είδος των προκειμένων

Συλλογιστική πορεία είναι η διαδικασία κατάστροφης ενός επιχειρήματος

Είδη συλλογισμών ανάλογα με την πορεία του νου

Α΄ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΣ	Β΄ ΕΠΑΓΩΓΙΚΟΣ	Γ΄ ΑΝΑΛΟΓΙΚΟΣ
Όταν η σκέψη ξεκινά από προκείμενες γενικές, που περιέχουν κανόνες, ορισμούς, φυσικούς νόμους, αρχές κτλ. Και καταλήγει σε ένα συμπέρασμα για το μερικό και το συγκεκριμένο.	Όταν η σκέψη ξεκινά από προτάσεις αναφερόμενες στο μερικό και το συγκεκριμένο, για να οδηγηθεί, μετά από την εξέταση ενός περιορισμένου αριθμού περιπτώσεων, σε ένα συμπέρασμα για όλες τις παρεμφερείς περιπτώσεις.	Όταν η σκέψη ξεκινά από μια ειδική διαπίστωση μέσω της οποίας προσπαθεί να αποδείξει την αλήθεια μιας επίσης ειδικής διαπίστωσης. Το συμπέρασμα είναι πάντοτε πιθανολογικό.
ΓΕΝΙΚΟ, ΟΛΟΝ → ΕΠΙΜΕΡΟΥΣ	ΕΠΙΜΕΡΟΥΣ → ΓΕΝΙΚΟ, ΟΛΟΝ	ΕΠΙΜΕΡΟΥΣ → ΕΠΙΜΕΡΟΥΣ
Π.χ. Όλοι οι άνθρωποι είναι θνητοί Ο Σωκράτης είναι θνητός Άρα ο Σωκράτης είναι άνθρωπος	Π.χ. Τον Ιούνιο, τον Ιούλιο και τον Αύγουστο, σημειώνονται υψηλές θερμοκρασίες. Ο Ιούνιος, ο Ιούλιος και ο Αύγουστος είναι καλοκαιρινοί μήνες. Άρα τους καλοκαιρινούς μήνες σημειώνονται υψηλές θερμοκρασίες.	Π.χ. Ο Α είναι ευέξαπτος και γι' αυτό έχει δυσκολίες στις διαπροσωπικές του σχέσεις. Ο Β είναι κι αυτός ευέξαπτος. Άρα και ο Β έχει (πιθανώς) δυσκολίες στις διαπροσωπικές του σχέσεις.

Στον **αναλογικό συλλογισμό** επισημαίνουμε ομοιότητες ανάμεσα σε δύο αντικείμενα. Μπορεί η αναλογία να είναι **κυριολεκτική** ή **μεταφορική**. Στη μεταφορική αναλογία προβάλλεται μια λανθάνουσα ομοιότητα ανάμεσα σε δύο αντικείμενα, που φαινομενικά είναι εντελώς διαφορετικά (π.χ. αναλογία ανάμεσα στη ζωή και το ποδόσφαιρο).

Επιπλέον, ο συλλογισμός μπορεί να είναι **άμεσος** ή **έμμεσος**.

Άμεσος είναι όταν το συμπέρασμα προκύπτει από μια μόνο πρόταση- κρίση.

Π.χ. Η εγκληματική συμπεριφορά τιμωρείται.// Η δολοφονία τιμωρείται.

Έμμεσος, όταν το συμπέρασμα προκύπτει από δύο ή περισσότερες προτάσεις- κρίσεις.

Π.χ. Η μηλιά, η αχλαδιά... είναι οργανισμοί./Η μηλιά, η αχλαδιά... είναι φυτά// Άρα, τα φυτά είναι οργανισμοί.

Ασκήσεις

A. Να βρεθεί η συλλογιστική πορεία των παρακάτω παραγράφων:

1. Δεν υπάρχουν ανθρώπινα δικαιώματα. Για να το πούμε ακριβέστερα: εν έτει 1998 δεν υπάρχουν ανθρώπινα δικαιώματα και κανείς δεν μπορεί να γνωρίζει αν θα υπάρξουν στο μέλλον. Η διαπίστωση αυτή είναι αναπόδραστη, αν επιθυμούμε να ορίσουμε την έννοια του «δικαιώματος» και του «ανθρώπινου δικαιώματος» αυστηρά και αδιαφορώντας απέναντι σε πολιτικές – ιδεολογικές σκοπιμότητες. «Δικαίωμα» δεν είναι κάτι που απλώς διάγει βίο φαντάσματος μέσα στα κεφάλια των φιλοσόφων ή που ευδοκιμεί στα χείλη των προπαγανδιστών. Στην ουσία του δικαιώματος ανήκει εξ ορισμού η δυνατότητα να απαιτείται και να επιβάλλεται. Και ως «ανθρώπινο δικαίωμα» επιτρέπεται να θεωρείται μονάχα ένα δικαίωμα το οποίο απολαμβάνουν όλοι οι άνθρωποι μόνο και μόνο επειδή είναι άνθρωποι, δηλαδή χωρίς τη διαμεσολάβηση εξουσιαστικών αρχών και συλλογικών υποκειμένων (π.χ. εθνών και κρατών) που, από εννοιολογική και φυσική άποψη, είναι στενότερα από την ανθρωπότητα ως σύνολο.

2. Ο ομοιόμορφος τρόπος ζωής συνδέεται θετικά με τη ζωή αστικών κέντρων, καθώς το μαζοποιημένο άτομο είναι ο πυρήνας της αστικής παραγωγικής μηχανής. Οι αχανείς πόλεις λειτουργούν σαν μια τεράστια χοάνη που πολιτοποιεί και εξαφανίζει τις ιδιαιτερότητες των ατόμων. Ο άνθρωπος μαθαίνει να παράγει όσο το δυνατόν περισσότερο και να καταναλώνει ανάλογα.

I. Ξηροτύρης, από τον Ημερήσιο Τύπο

3. Στην Ευρώπη έχει αρχίσει προ πολλού να αναπτύσσεται το όραμα πως ο πλανήτης μας αποτελεί μια αδιαίρετη και ζωντανή κοινότητα, που το κάθε τμήμα του επηρεάζει το σύνολο των λειτουργιών. Η Ευρώπη δηλαδή, έχει ήδη αποφασίσει ν' ακολουθήσει μια πολιτική «βιώσιμης ανάπτυξης» και να εφαρμόσει μια καινούργια στάση απέναντι στο περιβάλλον. Αυτή η πολιτική φάνηκε ξεκάθαρα, και αρχικά, στον αγροτικό τομέα, όπου οσάκις μεγάλες αγροτοδιατροφικές επιχειρήσεις ξέφυγαν από το στόχο της προστασίας του ανθρώπου και του περιβάλλοντος (π.χ. η νόσος των τρελών αγελάδων, η σπογγώδης εγκεφαλοπάθεια στα βοοειδή κ.ά.), η Ευρωπαϊκή Ένωση εφάρμοσε σκληρές πολιτικές λύσεις με υψηλότερες δαπάνες.

Σ. Χατζηγάκης, από τον ημερήσιο Τύπο.

4. Οι νέες οικονομικές αλήθειες του επόμενου αιώνα κάνουν πολύ πιο απίθανο το ότι η αγορά ή ο δημόσιος τομέας θα μπορέσουν γι' άλλη μια φορά να σώσουν την οικονομία από την αυξανόμενη τεχνολογική ανεργία και τη μειούμενη καταναλωτική ζήτηση. Οι τεχνολογίες της πληροφορικής και των τηλεπικοινωνιών απειλούν με την απώλεια δεκάδων εκατομμυρίων θέσεων εργασίας στα χρόνια που έρχονται και με μια σταθερή πτώση απασχόλησης σε πολλές βιομηχανίες

και κατηγορίες επαγγελματών. Οι τεχνολογικοί οπτιμιστές αντιτείνουν ότι τα νέα προϊόντα και οι υπηρεσίες της επανάστασης της υψηλής τεχνολογίας θα δημιουργήσουν νέες θέσεις εργασίας και επισημαίνουν το γεγονός ότι στις αρχές του αιώνα μας μπορεί το αυτοκίνητο να αχρήστευσε το άλογο και την άμαξα, αλλά έφερε μαζί του εκατομμύρια καινούργιες δουλειές. Αν και είναι αλήθεια ότι πολλά από τα προϊόντα της Εποχής της Πληροφορικής αχρηστεύουν παλαιότερα προϊόντα και υπηρεσίες, χρειάζονται πολύ λιγότερα εργατικά χέρια για την παραγωγή και τη λειτουργία τους. Ας πάρουμε, για παράδειγμα, τις πολυσυζητημένες λεωφόρους της πληροφορικής, μια επαναστατική νέα μορφή αμφίδρομης επικοινωνίας που θα μπορεί να φέρνει μια γκάμα πληροφοριών και υπηρεσιών απευθείας στον καταναλωτή, παρακάμπτοντας παραδοσιακούς διαύλους μεταφοράς και διανομής. Η καινούργια λεωφόρος των δεδομένων θα απασχολήσει έναν όλο και μεγαλύτερο αριθμό επιστημόνων στο χώρο των ηλεκτρονικών υπολογιστών, μηχανικών, παραγωγών, συγγραφέων και καλλιτεχνών για τον προγραμματισμό, τον έλεγχο και τη διοίκηση των δικτύων. Παρ' όλα αυτά, οι αριθμοί τους θα χωριούν σε σύγκριση με τα εκατομμύρια υπαλλήλων στους τομείς της χονδρικής και λιανικής πώλησης, οι εργασίες των οποίων θα έχουν γίνει περιττές και ακατάλληλες από το νέο μέσο.

Από τον ημερήσιο Τύπο.

B. Να συντάξετε μια παράγραφο ακολουθώντας επαγωγική συλλογιστική διαδικασία.

1. Στοιχεία λεπτομερειών: έλλειψη τροφής και πισίμου νερού+ εξάπλωση θανατηφόρων ασθενειών+ πολεμική βία+ προσφυγιά+ αναλφαβητισμός.

Κατακλείδα: στοιχειώδη λοιπόν, ανθρώπινα δικαιώματα σε πολλές χώρες του πλανήτη καταπατώνται.

2. Στοιχεία λεπτομερειών: πρόσβαση των γυναικών σε όλες τις βαθμίδες+ ίδιες με τους άνδρες ευκαιρίες επαγγελματικής εξέλιξης+ ίσα πολιτικά δικαιώματα+ υποχώρηση των προκαταλήψεων σε βάρος των γυναικών.

Κατακλείδα: Κατανοούμε, έτσι, ότι η ισοτιμία των δύο φύλων είναι σήμερα σε μεγάλο βαθμό πραγματικότητα.

Γ. Να συντάξετε μια παράγραφο ακολουθώντας παραγωγική συλλογιστική διαδικασία.

1. Θεματική περίοδος: Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι πολλοί άνθρωποι σήμερα υπερκαταναλώνουν.

Στοιχεία λεπτομερειών: τρόφιμα+ ρούχα , αξεσουάρ+ ηλεκτρονικές συσκευές + «πολιτιστικά» προϊόντα.

2. Θεματική περίοδος: Το αθλητικό ιδεώδες σήμερα δε γίνεται σεβαστό.

Στοιχεία λεπτομερειών: χουλιγκανισμός + χρήση αναβολικών ουσιών +εμπορευματοποίηση του αθλητισμού.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Τεχνική περίληψης- Στάδια επεξεργασίας- επισημάνσεις

- I. Δουλεύουμε είτε κατά παραγράφους είτε κατά ευρύτερες θεματικές ενότητες (π. χ. εξετάζουμε αν το κείμενο μπορεί να περιλαμβάνει παραγράφους με μορφές: αίτια/ συνέπειες/ λύσεις).
- II. Δεν είναι απόλυτη η αντιστοιχία 1/3 του αρχικού κειμένου (π. χ. στην περίπτωση που το κείμενο περιλαμβάνει πολλές διευκρινιστικές λεπτομέρειες- παραδείγματα ή στατιστικά στοιχεία- απόψεις άλλων μελετητών (επίκληση στην αυθεντία), τότε αναφερόμαστε σε αυτά συνοπτικά.
- III. Δεν αναπαράγουμε αυτούσιες φράσεις/ προτάσεις από το αρχικό κείμενο, ούτε εμμένουμε στην εύρεση εύστοχων συνωνύμων για την απόδοσή τους.

IV. Αφετηρία περίληψης:

α) **Αναφορά στον γράφοντα:** Αντικείμενο προβληματισμού του συγγραφέα/ αφετηρία, η αφορμή του προβληματισμού....

Μέσα από το συγκεκριμένο κείμενο αναδεικνύονται οι θέσεις του συγγραφέα για...

Ο προβληματισμός και η επιχειρηματολογία του συγγραφέα προσανατολίζονται/ εστιάζονται/ επικεντρώνονται στο/ στη...

Πρόθεση του συγγραφέα είναι να προβάλλει/ δείξει/ αιτιολογήσει/ να θίξει ένα πρόβλημα της σύγχρονης πραγματικότητας.

β) **Χωρίς αναφορά στο συγγραφέα,** με απλή πυκνωση του αρχικού κειμένου σαν να είμαστε εμείς που το έχουμε γράψει.

Ενδεικτική διαδικασία:

- ✓ Διαβάζουμε προσεκτικά το κείμενο και εντοπίζουμε το θεματικό κέντρο του κειμένου.
- ✓ Εντοπίζουμε τα βασικά νοήματα κάθε παραγράφου με τη μέθοδο της υπογράμμισης (εδώ προσέχουμε και τις διαρθρωτικές λέξεις του κειμένου από το οποίο θα προέλθει η περίληψη, προσέχουμε δηλαδή όλους τους δείκτες συνοχής και συνεκτικότητας του κειμένου).
- ✓ Προσπαθούμε να αποδώσουμε με δικά μας λόγια, ελέγχοντας τον αριθμό των λέξεων, όποιες από τις πληροφορίες έχουμε υπογραμμίσει και κρίνουμε ότι πρέπει να αναφερθούν.
- ✓ Προσέχουμε να αποδώσουμε πιστά τη νοηματική σχέση των παραγράφων, χρησιμοποιώντας τις κατάλληλες διαρθρωτικές λέξεις που αναφέραμε και παραπάνω. Απαραίτητη κρίνεται η επισημάνση και η πιστή απόδοση της συλλογιστικής πορείας του συγγραφέα, την οποία και παρουσιάζουμε με τη βοήθεια κατάλληλων λέξεων, κυρίως ρημάτων (π.χ. ο συγγραφέας αναφέρει, διατυπώνει την άποψη, επισημαίνει, υποστηρίζει, τονίζει, υπογραμμίζει, προσθέτει, αναλύει, συμπεραίνει...)

Τι πρέπει να προσέχουμε:

- Την υπερβολική αφαίρεση ή γενίκευση.
- Τη μίμηση του ύφους του συγγραφέα (γενικά αποφεύγουμε να χρησιμοποιούμε αυτούσιες λέξεις). Σε περίπτωση που το κείμενο προς περίληψη περιέχει ορολογία, μπορεί να χρειαστεί να μεταφέρουμε στο κείμενό μας ορισμένες χαρακτηριστικές λέξεις/ φράσεις. Αυτό που προσέχουμε είναι να ενσωματώσουμε αυτές στο δικό μας κείμενο.
- Να είμαστε αντικειμενικοί, χωρίς να σχολιάζουμε, να αποδοκιμάζουμε ή επιδοκιμάζουμε το αρχικό κείμενο.
- Η περίληψη είναι μια προσωπική δημιουργία που σε καμία περίπτωση δεν πρέπει να προδίδει το πνεύμα του συγγραφέα.

Εφαρμογές:

- Να γίνει η περίληψη των παρακάτω κειμένων:

A. Ανεργία πτυχιούχων και πλήροφóρηση μαθητών

Η αγορά εργασίας συχνά παρουσιάζει τρία προβλήματα ταυτόχρονα, ήτοι ανεργία, υποαπασχόληση και ετεροαπασχόληση. Με άλλα λόγια, παρατηρούμε ταυτόχρονα άτομα που επιθυμούν να εργασθούν και δε βρίσκουν κανενός είδους εργασία (άνεργοι), άτομα που προκειμένου να είναι άνεργα προτιμούν να εργασθούν ορισμένες ώρες ή ορισμένες ημέρες (υποαπασχολούμενοι) και άτομα που αναγκάζονται να εργασθούν σε θέσεις εργασίας των οποίων το περιεχόμενο είναι άσχετο, εν όλω ή εν μέρει, με τις σπουδές τους ή τις ειδικεύσεις τους (ετεροαπασχολούμενοι).

Το φαινόμενο αυτό φαίνεται να έχει πάρει σοβαρές διαστάσεις μεταξύ των πτυχιούχων των πανεπιστημιακών σχολών, οι οποίες χαρακτηρίζονται ως «καθηγητικές», διότι εξ αυτών διορίζονται οι καθηγητές των ελληνικών σχολείων. Πρόκειται δηλαδή για μαθηματικούς, φυσικούς, φιλόλογους, θεολόγους, γυμναστές κ.ά., εκ των οποίων πολλοί ή οι περισσότεροι έβρισκαν απασχόληση στην εκπαίδευση. Σύμφωνα με πρόσφατο ρεπορτάζ, υπάρχουν 80.000 πτυχιούχοι αυτών των ειδικοτήτων που εμπίπτουν σε μια από τις τρεις κατηγορίες που ανέφερα πιο πάνω.

Η σημασία του φαινομένου αυτού είναι μεγάλη για πολλούς λόγους: πρώτον, πρόκειται για σχετικά μεγάλο αριθμό ατόμων· δεύτερον, δείχνει ότι υπάρχει αντισοικονομική κατανομή των πόρων· τρίτον, σημαίνει απώλεια εισοδημάτων και μείωση της προσωπικότητας αυτών των ατόμων· τέταρτον και ίσως πιο σημαντικό, το φαινόμενο αυτό δεν μπορεί να εξαφανιστεί άμεσα. Αντίθετα, υπάρχουν δυνάμεις που θα το συντηρήσουν. Όπως όλα τα οικονομικά προβλήματα που αφέιλονται σε διαρθρωτικούς και θεσμικούς παράγοντες, έτσι και το θέμα αυτό θα υπάρχει για

πολύ καιρό. Η οικονομική πολιτική της χώρας δεν μπορεί εύκολα να αλλάξει προς το καλύτερο την ανισορροπία μεταξύ προσφοράς και ζήτησης που υπάρχει στην αγορά αυτών των ειδικοτήτων, ούτε η εκπαιδευτική πολιτική μπορεί εύκολα να αλλάξει το θεσμικό πλαίσιο, εντός του οποίου λειτουργεί το εκπαιδευτικό σύστημα της δευτεροβάθμιας και της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Στην παρούσα φάση, η άμεση ανάγκη είναι να προστατευθούν οι νέοι, οι οποίοι χωρίς να γνωρίζουν την υπάρχουσα κατάσταση θα επιδιώκουν να σταδιοδρομήσουν στα παραπάνω επαγγέλματα, ενώ η πραγματικότητα θα τους προσγειώσει ανώμαλα σε κάποια «θέση» ανεργίας, υποάσπαστης ή ετεροαπασχόλησης. Αυτό που προέχει αυτή τη στιγμή είναι να δοθεί στους σημερινούς μαθητές λυκείου (και στους γονείς τους) κάθε δυνατή πληροφορία για την κατάσταση της αγοράς εργασίας. Με βάση αυτές τις πληροφορίες, τις ικανότητες του και τις επιθυμίες του κάθε μαθητής μπορεί να διερευνήσει τις προοπτικές του και να κάνει τις επιλογές του σχετικά με την επαγγελματική του σταδιοδρομία. Αν οι πληροφορίες τεθούν στη διάθεση των μαθητών, είναι σχεδόν βέβαιο ότι πολλοί θα πάρουν διαφορετικές αποφάσεις.

Η επαγγελματική επιλογή βασίζεται, βέβαια, όχι μόνο στις οικονομικές προοπτικές αλλά και στις προτιμήσεις του ατόμου (πολλές φορές και της οικογένειας) και στο κοινωνικό κύρος που το επάγγελμα προσδίδει. Είναι απολύτως αποδεκτό να θέλει κανείς να γίνει μαθηματικός έστω κι αν γνωρίζει ότι οι πιθανότητες απασχόλησης του είναι μικρές. Πιστεύω όμως ότι όσο καλύτερα πληροφορημένοι είναι οι μαθητές, τόσο καλύτερες θα είναι οι επιλογές τους και για τους ίδιους και για το κοινωνικό σύνολο.

Υπ' αυτήν την έννοια, εκείνο που προέχει είναι η σωστή και λεπτομερής πληροφόρηση των μαθητών για τις επαγγελματικές προοπτικές των διαφόρων πανεπιστημιακών σχολών και τμημάτων. Φυσικά, αυτό είναι δύσκολη δουλειά όπου απαιτεί κόπο και πόρους, αλλά το τελικό αποτέλεσμα πιστεύω ότι θα είναι πολύ καλό και θα δικαιολογεί το κόστος.

Θεόδωρος Λιανός

Το Βήμα, 1/12/2002

B. Περιβάλλον και πολιτικά συμφέροντα

Οι πυρκαγιές δεν αποτελούν απιστηρά ελληνική υπόθεση- είναι ένα ζήτημα που απασχολεί ολόκληρο τον πλανήτη. Η επιδείνωση των κλιματικών φαινομένων, όπως η ξηρασία και το φαινόμενο του θερμοκηπίου, προκαλούν όλο και περισσότερες φυσικές καταστροφές. Σε αυτή τη διαδικασία ο παράγων άνθρωπος κατέχει καθοριστικό ρόλο, αφού ενεργώντας είτε από πρόθεση είτε από αμέλεια συμβάλλει στην αποσταθεροποίηση του κλίματος και στην πρόκληση πολύπλευρων κρίσεων. Πώς όμως φθάνουμε εκεί;

Η μεγάλη διάρκεια της Ξηρασίας σε συνδυασμό με την απουσία στοιχειωδών μέτρων πρόληψης καθιστούν τις αντοχές του κλίματος ασθενέστερες. Παράλληλα, το φαινόμενο του θερμοκηπίου και το διοξείδιο του άνθρακα επιδεινώνουν τα οικοσυστήματα και νομοτελειακά οδηγούν στην εμφάνιση πυρκαγιών, στις οποίες ο άνθρωπος δρα καταλυτικά (π.χ., πολλές ήταν οι πυρκαγιές που ξέσπασαν λόγω της φθοράς των καλωδίων του ηλεκτρικού ρεύματος). Έπειτα έρχονται τα ακραία καιρικά φαινόμενα, όπως σφοδρότατες βροχοπτώσεις ή παρατεταμένες ξηρασίες, καθιστώντας τα πράγματα απειλητικά.

Αναφορικά με το φαινόμενο του θερμοκηπίου σειρά διεθνών διασκέψεων έχουν ζητήσει τη μείωση των εκπομπών των ρύπων του διοξειδίου του άνθρακα. Δυστυχώς όμως, οι μεγάλες δυνάμεις του πλανήτη είναι αντίθετες σε αυτή την προοπτική, υποστηρίζοντας ότι η εφαρμογή τέτοιων πολιτικών θα οδηγήσει σε κάμψη της βιομηχανικής δραστηριότητας με ό,τι συνεπεία κι αν έχει αυτό σε κοινωνικό επίπεδο (άνοδος της ανεργίας, αναταραχές, οικονομική και πολιτική κρίση). Άρα η επικρατούσα άποψη πρεσβεύει ότι μια φιλικότερη προς το περιβάλλον πολιτική συγκρούεται με μείζονα οικονομικά και πολιτικά συμφέροντα.

Τα δάση καίγονται, το κλίμα επιβαρύνεται από το διοξείδιο του άνθρακα - στην αύξηση του οποίου η ανθρώπινη δραστηριότητα συμβάλλει σε μέγιστο βαθμό - και κατ' αυτόν τον τρόπο σχηματίζεται ένας ατέρμων φαύλος κύκλος που παράγει διαρκώς διοξείδιο του άνθρακα. Η ζωντανή απόδειξη που διαθέτουμε για το φαινόμενο του θερμοκηπίου είναι οι πάγοι των πόλων που λιώνουν και κινούνται προς βορράν.

Η ανάγκη απόκτησης ερεισμάτων για καταπάτηση εντός των δασικών περιοχών αποτελεί την πηγή όλου του προβλήματος και δυστυχώς, ακόμη και σε χώρες όπως η Αμερική, όταν η αξία της γης ανεβαίνει, ανοίγουν οι ορέξεις πολλών ενδιαφερομένων. Και προκειμένου να δουν τους στόχους τους εκπληρωμένους, προκαλούν κλίμα φόβου. Το παράδειγμα της χώρας μας έχει δείξει πολλές φορές ότι κατά τη διάρκεια μιας τέτοιας καταστροφής, το κράτος αδυνατεί να ελέγξει τους καταπατητές, αφού η προτεραιότητα του είναι η προστασία των πληγέντων, η δημιουργία υποδομών και τα αντιπλημμυρικά έργα. Έτσι δημιουργούνται ιδιαίτερες βολικές προϋποθέσεις για τους παρανομούντες.

Για να αντιμετωπιστεί το πρόβλημα απαιτούνται αστάθμητοι παράγοντες (οι οποίοι στη χώρα μας είναι άγνωστοι) που άπτονται της παιδείας, του πνεύματος και της συνείδησης. Και η ανάγκη εφαρμογής τους είναι επιτακτική, αφού δεν είναι μόνο η ανάσχεση της καταστροφής, αλλά και η επόμενη ημέρα. Διεθνώς το τρίπτυχο της επιτυχίας έγκειται στην περιβαλλοντική συνείδηση, στην επάρκεια σε τεχνολογία και ανθρώπινο δυναμικό και στο αποτελεσματικό νομικό πλαίσιο.

Στη χώρα μας αν και το νομικό πλαίσιο είναι ιδιαίτερα σκληρό, υπάρχει μεγάλο πρόβλημα στον κατακερματισμό των αρμοδίων για τα δάση φορέων. Το ορθόν θα ήταν να υπήρχε ένα ενιαίος φορέας δασοπροστασίας και όχι η πρόληψη και η αποκατάσταση των δασών να βρίσκονται στα χέρια διαφορετικών υπευθύνων. Το δάσος είναι ένας αδιάσπαστος ενιαίος χώρος από όπου οι δασολόγοι, οι πλέον γνωρίζοντες, δηλαδή, δεν μπορούν να είναι απόντες.

Αναστάσιος Παπασταύρου

Το ΒΗΜΑ, 02/09/2007.

Γ. Τα ναρκωτικά και το παράνομο χρήμα

Σχεδόν καθημερινά, τα δελτία ειδήσεων του ραδιοφώνου και της τηλεόρασης περιλαμβάνουν ειδήσεις που έχουν σχέση με τα ναρκωτικά: συλλήψεις λαθρεμπόρων ναρκωτικών, αποδράσεις φυλακισμένων λαθρεμπόρων, θάνατοι νέων ανθρώπων, προβλήματα και ανεπάρκεια των κέντρων απεξάρτησης κλπ. Κάθε τόσο, όταν η συσσώρευση απελπισίας και απόγνωσης ξεπερνάει τα ανεκτά όρια, παρατηρούμε μια επαναδραστηριοποίηση των αρμοδίων ατόμων και φορέων που περιλαμβάνει συζητήσεις, συσκέψεις, ημερίδες, άρθρα, σκέψεις για νέα πιο σύγχρονη νομοθεσία, προτάσεις για αντιμετώπιση του προβλήματος κλπ. Όλα καταλήγουν στο ήδη γνωστό συμπέρασμα ότι το πρόβλημα είναι δύσκολο και ότι χρειάζεται ριζική αντιμετώπιση, αλλά δυστυχώς κανείς δεν φαίνεται πρόθυμος να αναλάβει δράση και να προτείνει και να προωθήσει μια πραγματικά ριζοσπαστική λύση.

Το πρόβλημα των ναρκωτικών θεωρείται και ίσως είναι το σοβαρότερο πρόβλημα που αντιμετωπίζει η νεολαία της χώρας και έχει σημαντικότερες και προφανείς αρνητικές προεκτάσεις για τη δημόσια ζωή. Όπως έχει λεχθεί, το πρόβλημα είναι τόσο σοβαρό και δύσκολο, και η ως σήμερα αντιμετώπιση του είναι τόσο αναποτελεσματική που το εμπόριο των ναρκωτικών οργιάζει και θερίζει. Η άποψη ότι απαιτούνται ριζικά μέτρα δεν μπορεί να αμφισβητηθεί. Το ερώτημα είναι ποια μέτρα είναι τόσο ριζικά, ώστε να αναμένεται ότι αν υιοθετηθούν, θα έχουν κάποιο ικανοποιητικό αποτέλεσμα. Αν ρωτήσει κανείς εκείνους που γνωρίζουν το πρόβλημα από κοντά ή τις διάφορες πλευρές του, όπως π.χ. αστυνομικούς, δικαστές, νομικούς, ψυχολόγους, κοινωνιολόγους και ψυχιάτρους, είναι βέβαιο, ότι θα πάρει πολλές απαντήσεις που είναι πιθανόν να διαφέρουν σημαντικά. Το πρόβλημα βέβαια είναι τόσο σοβαρό ώστε κάθε απάντηση απαιτεί λεπτομερή και συστηματική εξέταση.

Θα νόμιζε κανείς ότι οι λιγότερο σχετικοί για να εκφράσουν γνώμη για τη λύση αυτού του προβλήματος είναι οι οικονομολόγοι. Στο άρθρο αυτό προτιθέμαι να υποστηρίξω το αντίθετο, ότι δηλαδή η λύση ή μια σοβαρή αρχή για τη λύση του προβλήματος μπορεί να βρεθεί από την οικονομική ανάλυση του προβλήματος. Τα ναρκωτικά διακινούνται σε μια αγορά που είναι παράνομη και εξαιρετικά επικερδής. Το κόστος παραγωγής των ναρκωτικών είναι μικρό αλλά η τιμή τους πολύ μεγάλη, λόγω της ανελαστικότητας της ζήτησης και του καθεστώτος της παρανομίας μέσα στο οποίο λειτουργεί αυτή η αγορά. Τα κέρδη για τους μεγάλους και μεσαίους εμπόρους είναι τεράστια. Έχει εκτιμηθεί ότι ο συνολικός τζίρος του παγκοσμίου λαθρεμπορίου ναρκωτικών είναι ίσος με το εθνικό εισόδημα των ΗΠΑ. Μπορεί η εκτίμηση αυτή να είναι υπερβολική, αλλά δείχνει την τάξη μεγέθους της παράνομης αγοράς ναρκωτικών. Στην αγορά αυτή συμμετέχουν όχι μόνο οι παραγωγοί και οι χρήστες, αλλά ένα τεράστιο διεθνές κύκλωμα με εθνικά υποκύκλωμα, στο οποίο συμμετέχουν οι έμποροι μεγάλοι, μεσαίοι και μικροί - λιανοπωλητές στις πλατείες και στις γειτονίες, διεφθαρμένοι αστυνομικοί, διεφθαρμένοι σωφρονιστικοί υπάλληλοι, διεφθαρμένοι δικηγόροι, διεφθαρμένοι δικαστές και διεφθαρμένοι πολιτικοί.

Ο βαθμός επέκτασης και διείδυσης των ναρκωτικών σε κάθε περιοχή της χώρας, σε κάθε πόλη, σε κάθε γειτονιά και σε κάθε κοινωνικό στρώμα, δείχνει ολοφάνερα την ανάγκη για αντιμετώπιση του προβλήματος με πράγματι δραστικά μέτρα. Ένα τέτοιο μέτρο θα ήταν η εξουδετέρωση του ισχυρότατου οικονομικού κινήτρου που βρίσκεται πίσω από την εξάπλωση των ναρκωτικών που αποτελεί έναν από τους παράγοντες αυτούς της εξάπλωσης. Ο μόνος αποτελεσματικός τρόπος

εξουδετέρωσης του οικονομικού κινήτρου είναι η απομάκρυνση των ναρκωτικών ουσιών από τον κόσμο του εγκλήματος και η πώληση τους από ειδικά φαρμακεία σε τιμές νόμιμης αγοράς. Το εξαρτημένο από ναρκωτικά άτομο δεν είναι εγκληματίας, αλλά μάλλον άρρωστος και ως άρρωστος πρέπει να αντιμετωπισθεί. Αυτό σημαίνει ότι με ιατρική συνταγή θα πρέπει να παίρνει ό,τι χρειάζεται ενώ παράλληλα θα μπαίνει σε διαδικασία θεραπείας.

Οι λεπτομέρειες μιας τέτοιας αντιμετώπισης δεν είναι αυτής της στιγμής, ούτε ο συγγραφέας αυτού του άρθρου είναι το καταλληλότερο πρόσωπο για μια τέτοια εισήγηση. Εκείνο όμως που φαίνεται λογικό είναι ότι η αντιμετώπιση του προβλήματος των ναρκωτικών προϋποθέτει την τοποθέτησή τους σε πλαίσιο νομιμότητας και την εξ'ορισμού πλέον εξαφάνιση των τεραστίων κερδών και συνεπώς του κινήτρου για τη διάδοσή τους.

Είναι δύσκολο να βγάλει κανείς από το μυαλό του οικονομολόγου την ιδέα ότι ο βασικός μηχανισμός προώθησης των ναρκωτικών στη σημερινή Ελλάδα είναι όχι τα κοινωνικά προβλήματα αλλά τα τεράστια παράνομα κέρδη και ότι η προώθηση και διάδοση των ναρκωτικών, η διαφθορά, η δυστυχία τόσων οικογενειών και οι θάνατοι τόσων ανθρώπων δεν θα σταματήσουν αν δεν εξαλειφθεί το πανίσχυρο οικονομικό κίνητρο με την κάποιας μορφής νομιμοποίηση της απόκτησης ναρκωτικών.

Θεόδωρος Λιανός

Το Βήμα, 08/06/1997

ΕΚΘΕΣΗ- ΤΕΧΝΙΚΗ

A. Τρόπος οργάνωσης της σκέψης για την εύρεση αιτιών σε ένα θέμα έκθεσης.

Όταν το θέμα ζητά να παρουσιαστούν τα αίτια- οι λόγοι- οι παράγοντες ενός φαινομένου, τότε μπορούμε να αναφερθούμε στους εξής παρακάτω τομείς:

Οικονομικός τομέας

- *Εθνική οικονομία:* η αγροτική παραγωγή, η βιομηχανία, το εμπόριο, η ανάπτυξη, η κατανάλωση ...
- *Παράγοντες της οικονομίας:* οι εργαζόμενοι, οι επιχειρηματίες, οι βιομήχανοι...
- *Διεθνείς συνθήκες:* η παγκοσμιοποιημένη αγορά, τα παγκοσμιοποιημένα οικονομικά συμφέροντα...

Κοινωνικός τομέας

A. Κοινωνία

- *Κοινωνική δομή:* οι κοινωνικές τάξεις, οι κοινωνικές ανισότητες, οι κοινωνικές διακρίσεις...
- *Ανθρώπινες σχέσεις:* η φιλία, η επικοινωνία, η μοναξιά...
- *Τρόπος ζωής:* η καθημερινή ζωή στις πόλεις, η ταχύτητα, το άγχος, τα κυρίαρχα κοινωνικά και ηθικά πρότυπα, η διασκέδαση...

B. Άτομο

- *Βιολογική υπόσταση:* η υγεία, η κληρονομικότητα, το σώμα, η άθληση...
- *Υλικός τομέας:* τα αγαθά, το χρήμα, η εργασία, η διαβίωση ...
- *Κοινωνική υπόσταση:* οι ανθρώπινες σχέσεις, η επικοινωνία, η κοινωνική αδικία...
- *Ηθική υπόσταση:* οι αρχές, τα ιδανικά, τα πρότυπα, οι στόχοι...
- *Ψυχική συναίσθηματική υπόσταση:* ο εσωτερικός κόσμος, τα ψυχολογικά προβλήματα, οι επιλογές ψυχαγωγίας...
- *Πνευματική υπόσταση:* οι γνώσεις, η μόρφωση, η καλλιέργεια, τα ενδιαφέροντα...

Θεσμοί

A. Οικογένεια

- *Η λειτουργία του θεσμού:* τα προβλήματα σχέσεων, τα οικονομικά προβλήματα...
- *Τα πρόσωπα:* η ευθύνη των γονέων, τα παιδιά, το χάσμα των γενεών...
- *Οι επιδράσεις της κοινωνίας:* η μεταφορά κοινωνικών προβλημάτων στην οικογένεια...

B. Εκπαίδευση

- *Η λειτουργία του θεσμού:* το σύστημα εκπαίδευσης, τα αναλυτικά προγράμματα σπουδών, οι εξετάσεις, τα βιβλία, το επίπεδο της παρεχόμενης μόρφωσης...
- *Τα πρόσωπα:* οι διδάσκοντες, οι μαθητές, οι γονείς...
- *Οι επιδράσεις:* οι επιρροές από τις οικονομικές συνθήκες, τα κοινωνικά πρότυπα και τις πολιτικές επιλογές...

Γ. Μ.Μ.Ε.

- *Η λειτουργία του θεσμού:* η τηλεθέαση, η διαφήμιση, η παραπληροφόρηση, η προπαγάνδα...
- *Τα πρόσωπα:* οι δημοσιογράφοι, οι ιδιοκτήτες, οι πολιτικοί, το κοινό...
- *Οι επιδράσεις:* οι επιρροές από οικονομικά και πολιτικά συμφέροντα ...

Πολιτικός τομέας

- *Το κράτος και οι θεσμοί του:* η κυβέρνηση, η διοίκηση, οι νόμοι...
- *Το πολιτικό σύστημα:* τα πολιτικά κόμματα, οι εκλογές, τα πολιτικά δικαιώματα, η τοπική αυτοδιοίκηση...
- *Οι διεθνείς συνθήκες:* οι πόλεμοι, τα γεωπολιτικά και οικονομικά συμφέροντα των ισχυρών κρατών, η διπλωματία, οι διεθνείς οργανισμοί...

Επιστήμη-τεχνολογία

- *Οι επιστημονικές και οι τεχνολογικές επινοήσεις:* τα οφέλη και οι κίνδυνοι...
- *Η ευθύνη των προσώπων:* οι επιστήμονες, οι οικονομικοί και οι πολιτικοί παράγοντες, οι λαοί.

Πολιτιστικός τομέας

- *Στοιχεία πολιτισμού:* η γλώσσα, η ιστορία, η παράδοση, τα ήθη και τα έθιμα, οι τέχνες, το βιβλίο...
- *Διεθνής τομέας:* οι πολιτιστικές εκδηλώσεις, οι πολιτιστικές ανταλλαγές, η βιομηχανία και ο ελεύθερος χρόνος, ο πολιτιστικός επεκτατισμός...

B. Τρόπος οργάνωσης της σκέψης για την εύρεση συνεπειών (θετικών και αρνητικών) σε ένα θέμα έκθεσης:

Όταν το θέμα ζητά να παρουσιαστούν οι συνέπειες (η σημασία, η αξία, η προσφορά ενός φαινομένου- οι κίνδυνοι που ελλοχεύουν), τότε η αναφορά μπορεί να γίνει στους παρακάτω τομείς:

Ατομικές συνέπειες (θετικές/ αρνητικές)

Γενικά :

- *Βιολογικές:* η υγεία, το σώμα, οι ασθένειες.
- *Οικονομικές:* η οικονομική κατάσταση, η εργασία, η ανέχεια ...
- *Κοινωνικές - Πολιτικές:* οι σχέσεις του ατόμου με τους συνανθρώπους, η πολιτική του στάση και συνείδηση ...
- *Ηθικές:* οι αξίες, τα πρότυπα, τα ιδανικά, ο χαρακτήρας...
- *Ψυχολογικές:* τα συναισθήματα, ο εσωτερικός κόσμος...
- *Πνευματικές:* οι γνώσεις, η καλλιέργεια, το κριτικό πνεύμα...

Ειδικότερα:

ΑΡΝΗΤΙΚΗ ΕΚΔΟΧΗ	ΘΕΤΙΚΗ ΕΚΔΟΧΗ
-Έλλειψη πνευματικής καλλιέργειας και παιδείας. Αμάθεια, ημιμάθεια, αναλφαβητισμός.	Ύπαρξη πνευματικής καλλιέργειας και ανάπτυξης.
-Συναισθηματική αστάθεια και ανωριμότητα	Συναισθηματική ευστάθεια και ωριμότητα .
-Ηθική διαβλητότητα. Κυνισμός, αμοραλισμός, ηθική αναληγσία,	Ηθική ακεραιότητα.

μηδενισμός.	
-Απουσία αυτοκριτικής, αυτογνωσίας και αυτοτέλειας.	Ύπαρξη αυτοκριτικής, αυτογνωσίας και αυτοελέγχου.
-Ύπαρξη ατομικισμού και ιδιοτέλειας.	Καλλιέργεια και ανάπτυξη της κοινωνικής συνείδησης και ευθύνης του ανθρώπου.
- Ανυπαρξία ή αποδυνάμωση των κοινωνικών, συμμετοχικών, συνεργατικών τάσεων του ανθρώπου.	Ενίσχυση/ ισχυροποίηση των κοινωνικών/ συμμετοχικών, συνεργατικών τάσεων του ανθρώπου.
- Υπέρβαση του μέτρου ως κανόνα (γνώμονα ζωής)	Η καθιέρωση του μέτρου ως κανόνα (γνώμονα ζωής).
- Η έλλειψη των απαραίτητων κινήτρων.	Η παροχή των κατάλληλων κινήτρων.

Κοινωνικές συνέπειες

Γενικά:

A. Οικονομικό επίπεδο

- *Εσωτερική πολιτική:* η εθνική οικονομία, η ανάπτυξη, η κατανάλωση, η αγορά, η ανεργία, η φτώχεια ...
- *Διεθνής πολιτική:* οι οικονομικές συναλλαγές, η παγκόσμια αγορά, τα χρηματιστήρια, τα πολυεθνικά οικονομικά συμφέροντα...

B. Κοινωνικό επίπεδο

- *Εσωτερικά:* η κοινωνική γαλήνη και συνεργασία, οι κοινωνικές συγκρούσεις...
- *Διεθνή:* η διεθνής συνεργασία και ειρήνη, οι πόλεμοι, οι συγκρούσεις, οι παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, η εκμετάλλευση των λαών...

Γ. Πολιτικό επίπεδο

- *Εσωτερική πολιτική:* η λειτουργία του κράτους, η δημοκρατία, οι πολιτικές διεργασίες, η σχέση του πολίτη με τη πολιτεία ...
- *Εθνικά θέματα:* η εθνική συναίνεση, η ομοψυχία, η φιλοπατρία, οι εθνικοί συμβιβασμοί, ο εθνικισμός.
- *Διεθνή θέματα:* η διεθνής συνεργασία, η συμμετοχή σε οργανισμούς, η διπλωματία, η απομόνωση ...

Δ. Πολιτιστικό επίπεδο

- Πολιτιστικό παρελθόν: η γλώσσα, η ιστορία, η παράδοση ...
- Πολιτιστικό παρόν: η εκπαίδευση, οι τέχνες, τα γράμματα, η ψυχαγωγία ...
- Διεθνές επίπεδο: οι πολιτιστικές ανταλλαγές και τα πολιτιστικά δάνεια, η τέχνη, η κουλτούρα, η ξενομανία...

Ειδικότερα:

ΑΡΝΗΤΙΚΗ ΕΚΔΟΧΗ	ΘΕΤΙΚΗ ΕΚΔΟΧΗ
- Κρίση θεσμών και αξιών: αδυναμία ανταπόκρισης στις ανάγκες κοινωνικής οργάνωσης και ατομικού προσανατολισμού, αντίστοιχα.	Ομαλή λειτουργία των θεσμών, καθιέρωση ενός έγκυρου και λειτουργικού συστήματος αξιών.
-Αστυφιλία (αστικοποίηση): διαμόρφωση του αστικού περιβάλλοντος με κυρίαρχα γνωρίσματα τη μαζοποίηση, ετερογένεια, αποπροσωποποίηση.	Ισόρροπη κατανομή των ανθρώπων και παραγωγικών δραστηριοτήτων στο χώρο. Εξανθρωπισμός του αστικού περιβάλλοντος.
-Έξαρση φαινομένων κοινωνικής παθογένειας.	Επικράτηση κοινωνικής τάξης και ασφάλειας.
-Ύπαρξη εστιών κοινωνικής έντασης και αναταραχής.	Επικράτηση κοινωνικής ομόνοιας και ειρήνης μέσω της σφυρηλάτησης αρμονικών σχέσεων μεταξύ των ατόμων και των κοινωνικών ομάδων.
-Διάρρηξη του κοινωνικού ιστού, του πλέγματος των ανθρώπινων σχέσεων.	Επανασύσταση του κοινωνικού ιστού, του πλέγματος των ανθρώπινων σχέσεων, ώστε αυτές να αποτελέσουν πλαίσια αρμονικής συνύπαρξης, συνεργασίας, αλληλεγγύης παρέχοντας την απαραίτητα ψυχική κάλυψη λειτουργώντας ως κοιτίδες επικοινωνίας και ασφαλείας για το άτομο.
-Ύπαρξη αναξιοκρατίας σ' έναν ή περισσότερους τομείς της κοινωνικής ζωής/ ευνοιοκρατία.	Αξιοκρατία .
-Ύπαρξη διακρίσεων και προνομίων μεταξύ των ατόμων και των κοινωνικών ομάδων.	Παροχή ίσων και όμοιων ευκαιριών στα μέλη της κοινωνίας.
-Επίδειξη αυταρχισμού και η χρήση δυναμικών, βίαιων μέσων για την επίλυση των	Χρήση του διαλόγου, της πειθούς και των άλλων ειρηνικών μέσων για την επίλυση των

κοινωνικών προβλημάτων. -Ανοχή της κοινωνίας σε φαινόμενα παθογένειας (κοινωνία της ενοχής/συνενοχής). -Έλλειψη συνειδητοποίησης των κρίσιμων προβλημάτων, αδιαφορία, αναλγησία, εμφάνιση της κοινωνίας των ιδιωτών (κοινωνία του ιδιωτικού οράματος).	προβλημάτων που δημιουργούνται. Άμεση και αποφασιστική αντίδραση της κοινωνίας σε φαινόμενα κοινωνικής παθογένειας. Συνειδητοποίηση των κρίσιμων προβλημάτων, ενεργοποίηση της κοινωνίας των πολιτών, σύμπληξη κοινωνικών κινήματων για την αντιμετώπιση ποικίλων κοινωνικών προβλημάτων (π.χ. κίνημα κατά της διάδοσης των ναρκωτικών).
--	--

Πολιτικές συνέπειες

ΑΡΝΗΤΙΚΗ ΕΚΔΟΧΗ	ΘΕΤΙΚΗ ΕΚΔΟΧΗ
Ύπαρξη τυραννικού, ολοκληρωτικού καθεστώτος.	Εγκαθίδρυση δημοκρατικού, φιλελεύθερου καθεστώτος.
Ύπαρξη αυταρχισμού κατά την άσκηση της εξουσίας.	Επίδειξη μετριοπάθειας και συναινετικής διαθέσεως κατά την άσκηση της εξουσίας.
Ανεπαρκής λειτουργία του δημοκρατικού πολιτεύματος που νοείται ως παραβίαση των αρχών βασικών δημοκρατικών αρχών (όπως της ισοτέλειας, ισοπολιτείας, ισονομίας, της διάκρισης των εξουσιών ...)[δημοκρατικό έλλειμμα].	Εμβάθυνση και διεύρυνση του δημοκρατικού πολιτεύματος ώστε οι αρχές και οι αξίες του να διαποτίσουν το σώμα της κοινωνίας και να αποτελέσουν πρότυπο λειτουργίας ολόκληρων των τομέων της κοινωνίας (οικονομική, κοινωνική, πολιτιστική δημοκρατία).
Επικράτηση δογματισμού, φανατισμού, πολιτικής αδιαλλαγής και μισαλλοδοξίας.	Αναγωγή της ηπιότητας, της διαλλακτικότητας και της πολιτικής νηφαλιότητας σε καθημερινές πολιτικές πρακτικές, σε κυρίαρχα στοιχεία του ύφους και του ήθους της εξουσίας.
Αναξιοκρατία, αριβισμός, αντιμετώπιση της πολιτικής ως επαγγέλματος, πελατειακές σχέσεις κυβερνώντων-κυβερνωμένων, προσωποληψία (ρουσφέτι), ιδιοτέλεια, φαυλοκρατία.	Αξιοκρατία, θεώρηση της πολιτικής από την πλευρά των πολιτικών αλλά και από την πλευρά των πολιτών- ως ευκαιρίας κοινωνικής προσφοράς και έργου. Χρηστή άσκηση της εξουσίας.
Αποπολιτικοποίηση και ιδιώτευση (αδιαφορία και απάθεια των πολιτών για τα κοινά)[κοινωνία της απόσυρσης και	Ενεργητική και ουσιαστική συμμετοχή των πολιτών στα κοινά, έτσι ώστε η Πολιτική να μην

της ιδιώτευσης]	καταντά υπόθεση των λίγων.
Παραβίαση των κανόνων και των αρχών του διεθνούς δικαίου και της ηθικής.	Τήρηση των κανόνων και των αρχών του διεθνούς δικαίου.
Επικράτηση αμοιβαίας καχυποψίας, δυσπιστίας και έντασης στις σχέσεις των κρατών.	Ύπαρξη πνεύματος αμοιβαίας εμπιστοσύνης και καλής γειτονίας μεταξύ των κρατών.
Μείωση του κύρους και της αξιοπρέπειας των διεθνών οργανισμών.	Αύξηση του κύρους και της αξιοπιστίας των διεθνών οργανισμών.

Γ. Τρόπος οργάνωσης της σκέψης για την εύρεση λύσεων/ προτάσεων.

Όταν το θέμα της έκθεσης μας ζητά να παρουσιάσουμε λύσεις- προτάσεις- τρόπους αντιμετώπισης ενός προβλήματος, τότε η σκέψη μας μπορεί να οργανωθεί στα ακόλουθα επίπεδα:

Η ευθύνη της παγκόσμιας κοινότητας

- Διακρατικές συμφωνίες σε επίπεδο κυβερνήσεων.
- Διεθνείς οργανισμοί, κοινωνικοί φορείς, ο Ο.Η.Ε., οι ανθρωπιστικές οργανώσεις, οι μη κυβερνητικοί φορείς...

Η ευθύνη της πολιτείας

- Οικονομικά μέτρα: τα οικονομικά προγράμματα, οι επιδοτήσεις ...
- Κοινωνικά μέτρα: η εύρεση εργασίας, η κοινωνική πρόνοια και περίθαλψη ...
- Νομοθεσία: η θέσπιση μέτρων και η εποπτεία της εφαρμογής τους...
- Πολιτισμός-ενημέρωση: εκδηλώσεις, συζητήσεις, εκπομπές...

Η ευθύνη των Μ.Μ.Ε.

- Ο ρόλος των δημοσιογράφων: η αντικειμενική και έγκυρη ενημέρωση...
- Ο ρόλος της Κοινής Γνώμης: η κριτική στάση, ο έλεγχος και η διασταύρωση των πληροφοριών.

Η Ευθύνη των πνευματικών ανθρώπων

Ενεργός συμμετοχή στα πολιτικά και κοινωνικά δρώμενα: παρεμβάσεις, ομιλίες, αφύπνιση της κοινής γνώμης...

Η ευθύνη του σχολείου- παιδεία

- Ο ρόλος των διδασκόντων: η επιστημονική επάρκεια, οι ομαλές παιδαγωγικές σχέσεις, οι κατάλληλες διδακτικές μέθοδοι...
- Ο ρόλος των γονέων; θετική στάση απέναντι στο θεσμό του σχολείου, η συνεργασία με τους φορείς του...
- Ο ρόλος των μαθητών: η μελέτη, η συνέπεια, η κρίση...

Η ευθύνη της οικογένειας

- Ο ρόλος των γονέων: η καλλιέργεια σχέσεων αγάπης, ευκρίνειας, συνεργασίας, η έμφαση στη διαπαιδαγώγηση ...
- Ο ρόλος των παιδιών: ο διάλογος, ο σεβασμός, η κριτική στάση...

Η ευθύνη του ατόμου

- Βιολογικός τομέας: η άσκηση, η επαφή με τη φύση...
- Υλικός τομέας: η αντίσταση στο χρήμα, η επιλογή της ποιότητας και όχι της ποσότητας...
- Κοινωνικός τομέας: οι γνήσιες διαπροσωπικές σχέσεις, η φιλία, ο έρωτας...
- Ηθικός τομέας: οι αξίες, τα πρότυπα...
- Ψυχικός τομέας: ο αυτοέλεγχος, η συναισθηματική ισορροπία...
- Πολιτικός τομέας: η συμμετοχή στα κοινά, η πολιτική άποψη και δράση...
- Πνευματικός τομέας: η καλλιέργεια της ελεύθερης και δημιουργικής σκέψης, η μόρφωση...

Α Τέλος, εάν το θέμα ζητά να παρουσιαστούν **δύο αντιτιθέμενες απόψεις**, για παράδειγμα: η αξία της συνεργασίας για την ατομική και κοινωνική πρόοδο [θέση] και η σημασία της ατομικής πρωτοβουλίας για την ανάδειξη των ικανοτήτων του ανθρώπου και την κοινωνική του καταξίωση [αντίθεση], τότε ο μαθητής μπορεί να οργανώσει τη σκέψη του στο κύριο μέρος ως εξής:

- Επιχειρήματα για τη αξία της συνεργασίας [θέση -2 παράγραφοι]
- Επιχειρήματα για τη σημασία της ατομικής πρωτοβουλίας [αντίθεση- 2 παράγραφοι]
- Μία τελική συνθετική παράγραφος που θα εξισορροπεί και θα «ζυγίζει» τις δύο διαφορετικές απόψεις [σύνθεση- μία παράγραφος].

ΙδίατεΡαμαθηματα.gr